

AFIRMAREA

REDACȚIA ȘI ADM.: SATU-MARE, STR. MOLDOVEI 53. — Lei 8 exemplarul

Nașterea Domnului

I. Rentea

A F I R M A R E A

APARE LUNAR

AN I.

NOV.—DEC. 1936.

No. 9—10.

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU și OCTAVIAN RULEANU.

SUMAR:

- CORNELIA A. BACIU — — Nostalgia unor amintiri
ION MAIOREANU — — — Sătmarul ca izvor de românism și naționalism
GH. CRIȘAN — — — — Versuri.
VALERIU CÂRDU — — — Nedumeriri.
IONEL ȘIUGARIU — — — Spovedanii. (versuri).
GAVRIL STĂNESCU — — — Imperative rurale.
FELICIAN GH. ZACIU — — În numele societății umane.
ALEXANDRU NICORESCU — Crăciunul amintirei (versuri)
TH. I. ȚUCANOVICI — — Viață din viața unei lumi neînțelese.
OCTAVIAN RULEANU — — Crăciunul, regenerator de datini strămoșești

I N C R E S T Ă R I

PROBLEME. — *Const. Gh. Popescu*: Gânduri de ziua unirei. — *Lucian Brețan*: Necesitatea scrisului la graniță. — *Oct. Ruleanu*: Un semn și-o amintire. — *Valeriu Cârdu*: Procese literare. — DĂRI DE SEAMĂ. — *Cărți*. — *Const. Gh. Popescu*: „Milionul lui Prichindel de Al. Olinescu; Sunt fata lui Ion Gheorghe Antim” de Coca Farago; „Țara Kangurului de M. Sadoveanu; „Opiniile unui singuratec” de Gr. Tăușan; „Spovedania unui vlăstar al secolului al XIX.” de I. C. Atanasiu; „Educația morală prin lecturi” de I. Mihălcescu; „Luminișuri în somn” de D. Hinoveanu; „Turbă” de Oct. Dessila; „Arca lui Noe” de I. Teodoreanu. — RĂBOJ. — *Const. Gh. Popescu*: Anomalii, Despre și pentru Corul V. Lucaciu, Să corectăm o greșală, Activitate.

AFIRMAREA

NOSTALGIA UNOR AMINTIRI

de CORNELIA A. BACIU

III.

Satul Agapia a fost cea mai plăcută și odihnitoare oază din timpul expediției noastre. Acele câteva ceasuri de incomparabil farmec patriarhal, petrecute în atmosfera caldă și familială din bătrâna casă preoțească a văduvei Agăpescu, masa boerească ce ni se servi afară pe cerdac, în decorul dulce și plin de nuanțe al vieții tihnite dela țară, avuse asupra noastră — cei cari bătătoream drumurile din zorii dimineții, — efectul unui adevărat tonic reconfortant.

De acolo de pe cerdacul mângăiat de razele calde ale soarelui de vară, sorbiam încântarea tablourilor rustice, destăinuite de peisagiile 'nconjurătoare. Până când și curtea aceea largă din fața casei mă impresionează, evocându-mi neuitate tablouri, din vremurile când zburdalnice jocuri copilărești, explorau tănuitele unghere ale curții ce 'mprejmuia casa noastră părintească, scene ce se perindau în amintirea mea învăluite

Dna Cornelia A. Baciū institutoare

într'o ceață de incomparabilă duioșie. Nu mai vorbesc de veselie ce se deslănțui mai târziu la masă, animată prin drăgălășenia și amabilitatea gazdelor noastre simpatice.

Păcat că programul cu punctele lui riguros și irevocabil fixate, nu ne' ngăduiră să prelungim după plăcerea noastră acele ceasuri de adevărată și caldă prietenie. Ne așteptau Humuleștii lui Creangă cu tot arhaicul și pitorescul lor. Trebuiau explorați.

În câteva minute furăm din nou imbarcați și o pornirăm în goană pe șoseaua ce duce spre satul mareului povestitor moldovean, sat vechi răzășesc cu vreo 3000 locuitori așezat pe malul drept al râului Ozana, al cărui pod de lemn îl leagă cu orașelul Târgu-Neamț. După o plimbare de câteva minute, iată-ne ajunși. Cotim pe ulița ce se așterne largă și dreaptă între cele două șiruri de case ale harnicilor gospodari humuleșteni, și deodată ne oprim în fața unei case mici, cu prispă joasă și încăperi modeste, casă în care odinioară s'a născut și a copilărit cel mai mare artist al limbii populare românești, Ion Creangă.

Ne primi un moșneag cam de 70 de ani, singurul supraviețuitor în linie directă din familia scriitorului care ne conduse numai decât pe cerdacul dinspre grădină, unde ne arătă masa veche de brad, la care Creangă și plămădiser pe vremuri nepieritoarele sale opere. După ce explorăram cu privirea toate acele colțuri pline de minunății, cari au încântat copilăria și adolescența scriitorului și cari au fost atât de impresionant imoratalizate în amintirile și povestirile sale

pline de farmec ne continuăm drumul, luând direcția spre Mrea Neamțului. În fața noastră se deschide larg frumoasa vale a Ozanei cari-și desfășoară splendoarea covoarelor sale policrome, în răsfațul unui soare strălucitor. De o parte și de alta a șoselei, sate fruntașe își înșiruie cochet căsuțele lor vesele și albe. E pace și liniște deplină peste tot cuprinsul văii. Numai fantasticele ruine ale Cetății Neamțului, cari dominează majestuos întreg cuprinsul de pe culmea ce se ridică pe malul stâng al Ozanei, mai amintește trecătorului că, acest pământ atât de liniștit astăzi, odinioară fuse teatrul celor mai înverșunate lupte, clocotind sub zăngănitul sălbatec al săbiilor dușmane. Pereții ei ciuruși de gloanțe și spălați de valurile furtunoase ale vremii, reflectează și astăzi strălucirea eroismului soldaților lui Ștefan și a harnicilor plăieși moldoveni.

Atmosfera întreagă vibrează de amintirea trecutului, care te pătrunde până în cele mai adânci cute ale ființei tale, turnându-ți în suflet fiori de admirație și recunoștință față de acei, cari secole de-a rândul au plămădit cu sângele lor pământul acestui îmbelșugat colț de țară.

Înaintăm încet și parcă d'un sentiment de 'ndreptățită mândrie pe lângă aceste altare ale trecutului, unde a fâlfâit în veci nestinsă flacăra sfântă a voinței și energiei românești. Nu se mai vede cetatea, dar imaginea ei vie, vraja ei evocatoare ne stăpânește încă, ne urmărește pe tot parcursul drumului, până ce ne pomenim debarcați în fața Mării Neamțului, cea mai veche și bogată așezare religioasă din țară, întemeiată — după spusele tradiției — de către trei călugări, cam pe la anul 1392. Frumoasă ca așezare modestă dar totuși impunătoare ca aspect arhitectural, aceasta mănăstire adăpostește un număr de peste 450 călugări și frați, cu o organizație canonică, duhovnicească și administrativă bine încheată. Are 4 biserici, dar cea mai frumoasă din toate punctele de vedere, este biserica cea mare numită „Înălțarea” zidită de Ștefan cel Mare în anul 1497, ai cărei pereți sunt acoperiți în întregime cu o minunată frescă, veche de peste 200 de ani. Mănăstirea mai are și o tipografie, înființată acum câțiva ani, în locul tiparniței vechi, care funcționa aici cam de la începutul veacului al XIX-lea. E condusă de călugări cu multă pricepere și se tipăresc acolo, numeroase lucrări de seamă, mai ales cărți cu caracter religios și moral. Pe lângă tipografie călugării se îndeletnicesc cu creșterea vitelor de rasă, cultura viilor și pomilor. Mai lucrează apoi în ateliere de potcaperie, fierărie, lemnărie, croitorie, unde se confecționează cruciulițe, medalioane, haine bisericești etc. Ceeace ne impresionează însă mai mult fu muzeul mănăstirii, un adevărat tezaur unde printre alte odoare vechi și de mare preț, văzurăm o evanghelie veche dăruită mănăstirii de către Ecaterina, țarina Rusiei. Această carte cu copertele lucrate în aur masiv și nestemate și, dimensiuni neobișnuit de mari, are o greutate de peste 38 kgr., din care cauză nici nu se citește evanghelia dintr'insă numai odată pe an la Paști.

De aici ieșirăm apoi în curtea Mănăstirii, unde după ce ne 'ntreținem câteva minute cu unul dintre sfinții părinți asupra trecutului și organizarea acestei mănăstiri, pornirăm spre desăvârșirea celui din urmă punct fixat în programul nostru, spre Mrea Secu. Mașinele alunecă pufăind grăbite în umbra aleei străjuite de o parte și de alta de siluetele dese ale arborilor uriași din pădurea mănăstirii și, deodată lăsând la o parte șoseaua se 'ndreaptă pe un drum lateral spre munții, cari ascund în umbra frunzișului lor bogat bătrânele ziduri ale Mării Secu.

Trecem pe lângă marea crescătorie de cerbi un minunat parc național, unde printre tufele de alunii, enuperi, și brazi zburdau sprinteni și pline de veselie drăgălașe căprioare și cerbi de toate mărimile. Înaintăm desfătându-ne privirile în belșugul holdelor și frumusețea plaiurilor smălțate de flori, iar după un ceas și mai bine de drum, ajunserăm la poalele munților într'un loc de unde drumul devenind inaccesibil vehiculelor noastre, ne sili să facem o plimbare pe jos până la Mănăstirea situată la câteva sute de metri de acolo. Lăsarăm deci mașinile aci și o luarăm înainte peste vâlcele ce coborau spumegându-și apele la vale sub poală verde de pădure, pe cari trebuia să le trecem sărind de pe un pietroi pe altul, având toate perspectivele unui reconfortant duș rece, de îndată ce ai făcut un pas greșit. Îmi vine să zâmbesc și acum când mă gândesc la ravagiile unui pietroi, care după ce fu aruncat în aer de către unul dintre bărbați, făcu o neașteptată explozie în apa și noroiul vâlcele, silind astfel pe una dintre cucoane să în-augureze udă până la piele intrarea în Mănăstirea Secu. Efectul pietroiului supără — nu știu de ce — pe simpaticul părinte Constantin, care nu-și reveni, numai după ce soarele cu razele lui

binefăcătoare, șterse orice urmă de apă de pe îmbrăcămintea cucuoanei, civilizându-i astfel din nou înfățișarea.

Așa ne fu intrarea în aceasta mănăstire cu aspect de cetate, frumoasă numai prin așezarea pitorească și poezia trecutului ei cristalizat în o mulțime de impresionante legende.

Zidită cam prin anul 1560 de un călugăr numit Zosima adăpostește între zidurile ei mormintele mitropoliților Varlaam, Sava și Ghedeon. Are o biserică înălțată de către marele Vornic Nestor Ureche care mai târziu fu înmormântat acolo împreună cu soția sa Mitrofana. În aceasta biserică se află icoana făcătoare de minuni care reprezintă pe Maica Domnului cu Isus în brațe.

Pe suprafața acestei icoane lucrată în argint masiv se văd tăeturi adânci de sabie ale căror proveniențe starețul Mănăstirii ne-o explică astfel: Legenda spune că, odată cu ocazia unui război, când Mănăstirea fu asediată de turci, boerii români cari erau adăpostiți aici împreună cu averile lor nemai putând rezista forței turcești, se ascuseră în pivnițele mănăstirii, iar călugării în biserică. Turcii pătrunzând în mănăstire, măcelăriră unul câte unul pe boerii ascunși în pivniță, intrară apoi în biserică unde începură să profaneze în mod barbar icoanele și lucrurile sfinte de acolo.

La un moment dat un turc se apropie de icoana Maicii Domnului — la spatele căreia erau ascunși călugării — și i aplică două tăeturi adânci pe față. N'apucă însă să-și termine bine sălbateca-i operație, căci se prăvălește deodată mort pe loc. Ceilalți turci văzând minunea o luară la fugă. Astfel se zice că Maica Domnului scăpă dela moarte sigură pe călugării adăpostiți în biserică. A doua zi ei observară cu mirare eșind din tăeturile icoanei câteva picături de mir, cari după credința lor erau lacrimile de durere ale Maicii Domnului la vederea barbariei turcești.

Tot în biserica aceasta mai văzurăm un frumos „Epitaf” brodat numai în fir de aur pe un fel de mătase groasă, care se păstrează întins sub sticlă pe niște suporturi de lemn, în partea stângă dela intrarea în biserică. Acest epitaf a fost răpit de turci și răscumpărat mai târziu de niște boeri români, cari cu ocazia unui concurs hipic la Constantinopol recunoscuseră sfântul epitaf sub șeaua unui călăreț turc.

Mănăstirea mai are diferite ateliere și un muzeu cu odoare de mare preț pe cari după ce le vizitarăm cu de-amănuntul ne coborârăm în vale la mașinile ce ne duseră apoi grăbite spre satul Urecheni unde, — uitasem să spun dela început — furăm invitați între timp ca nași la cununia unei drăguțe moldovence. Așa că, o nuntă până 'nzori cu toată veselie și splendoarea ei locală, puse pecetea frumosului program al expedițiilor noastre. După nuntă ne 'ntoarserăm din din nou la Dobreni unde ne odihnim 24 de ore pentru a ne putea continua drumul, de astă dată spre Transilvania, acasă.

În ziua următoare ne luarăm adio dela Conu Jorgu și simpaticele sale familie și o pornirăm cu o mașină luând direcția Piatra-Neamț, Cheile Bicazului, Borsec, Târgu-Mureș, Satu Mare. Drumul acesta prin Carpații noștri cu frumusețile lui incomparabile, a fost o adevărată poezie. Valea Bistriței cu toate podoabele ei, munți falnici, păduri bogate de brazi și ape limpezi, înălțimile sălbatice ale Carpaților la Cheile Bicazului, Bistricioara și Borsec, ne desvăluiră la tot pasul privilegii de o frumusețe fantastică. Mai ales Cheile Bicazului cu înfățișarea lor majestuoasă ne lăsară în suflet impresii de neuitat.

De altfel întreaga noastră excursie în Moldova a fost — cum am spus dela început — o călătorie plină de emoții și farmec al noutății, încât nu pot decât să îndemn pe oricine are posibilitatea să se deplaseze — oricât de pretențios ar fi — să facă la fel ca noi, și sunt sigur că nu va regreta. Te 'ntorci dintr-o asemenea călătorie, renăscut, înviorat, legat par'că și mai mult sufletește de pământul țării tale, care prin neasemuitele frumuseți și bogății ce ți le oferă la tot pasul se strecoară și trăește în toate fibrele ființei tale.

Din partea mi voi așeza această excursie a noastră — vorba lui Galaction — ca pe o floare la presat în dosarul amintirilor mele, o floare însă a cărui parfum nu va pieri niciodată.

SĂTMARUL

ca izvor de românism și naționalism

de ION MAIOREANU

Intrucât dreptul nostru istoric la acest pământ este contestat de statul vecin, ținem să menționăm că te va dovedi documentare, interesând părțile sătmărene. Nu sunt date statistice, cunoscute de toată lumea. Sunt ceva mai interesante și din timpuri cari se pierd în amintirea noastră. O facem aceasta, pentru a fi și în spiritul zilelor de înarmare, nu numai cu tancuri și avioane, dar și cu dovezi istorice.

Dacii liberi din teritoriile neocupate de legionarii lui Traian, după expediția din a. 105-106 d. Hristos, deveniră și ei tributarii Romanilor.

Acest fapt ni-l dovedește și o inscripție latinească în care se amintește, între altele, despre »*aedilis coloniae Napocae a censibus subsignavit Samum, cum regione trans-vallum*«..... Din această inscripție prețioasă, reesă că și zona de peste valul roman, era supusă influenței romane.

Rostul valurilor romane îl cunoaștem; erau diguri de apărare în contra năvălirilor dușmane. Despre valul amintit, cărturarul sătmărean, dl. Pribeagu, în studiul său »*Vlahii Nordici*« — apărut în »*Afirmarea*« No. 1. — spune că marginea provincia romană, către nord pela Porolissum, cam pe lângă com. Moigrad din jud. Sălaj, plasa Jibou.

Pentru complectarea acestei informații, ținem să adăugăm, că un val roman se poate vedea și în județul nostru. Și nu e departe, abia la 20—22 km. spre nord vest de Satu-Mare.

Despre urmele acestui val roman se amintește și în vechea monografie, intitulată »*Szatmár vármegye ismerete*«, scrisă de Szirmai Antal. Acest autor

în vol. I. pag. 69. § 111. ne relatează: »*Un învățat din Cașovia călătorind în 1777 prin județul acesta, al Sătmărului a găsit un dig înalt, într'un loc, lângă Crasna, căruia locuitorii de acolo, îi zic »Traian«, care ar fi opera aceluia împărat, se constată și din faptul, că în pământul învecinat, s'a găsit monedă multă, de-a lui Traian, din care monedă, călătorul învățat, a dus la Cașovia o monedă de argint*«.

Până acum nu se cunoștea locul și poziția acestui val roman.

Intâmplarea a făcut însă ca noi să cunoaștem locul aceluia dig despre care pomeneste vechea monografie ungurească. Se întinde dinspre comuna Pișcari spre Moftinul-Mare, peste hotarul comunei Terebești, în apropierea Crasnei. Toți locuitorii, numesc și azi »*Drumul lui Traian*«, această ridicătură de pământ lungă de 2—3 km.

De altfel com. Terebești, situată la 3—4 km., dincoace de val, conform unui document din 1270, era numită: »*Therebes terra vacua*«, celiace încă este o dovadă concludentă, că regiunea din imediata apropiere a valului roman, a fost evacuată de dacii retrași, — dela șes, — spre dealurile și munții sătmăreni.

Puțini mai știu că existența Romanilor în partea apuseană, a vechiului județ, nedesmembrat, (adică în plasa Carei), o mărturisesc și descoperirile arheologice, făcute la sfârșitul veacului trecut, cu ocazia canalizării Crasnei. Anume, în apropierea com. Domănești, situată chiar pe frontiera Ungară, s'a găsit un cimitir roman. S'au scos la suprafață multe obiecte și mai ales multe monede romane, cu inscripțiunea:

»*Septimius Severus Pertinax*«, împărat roman, mort la 211 după Hristos.

Aceste dovezi, ne probează, că în locul amintit a fost o veche așezare romană având obiceiul de a pune banul mortului; obicei care s'a păstrat la români până în zilele noastre.

Dar latinitatea românilor, o confirmă și cronicarul »*Anonymous*«, care spune, că ungurii cu ocazia năvălirii lor, din anul 896, au dat peste »*Blachi et pastores Romanorum*«. Și e evident acești păstori romani, s'au răspândit și în partea nord-estică a fostei Ungarii. Vechimea românilor definitiv stabilită în județele: Maramureș, Sătmăr, Ugocea ba chiar și în Bereg, (din Cehoslovacia) este dovedită în mod indiscutabil și prin mulțimea familiilor românești, înzestrate și imobilate de regii Ungariei.

Documentele acestora, din secolul al XIV. și XV-lea, se pot verifica și azi, din valoroasa operă intitulată »*Diplome Maramureșene*«, unde figurează multe nume și localități sătmărene.

Nu putem trece cu vederea nici importanța datelor favorabile pentru dreptatea cauzei noastre date ce se pot găsi, în cele două monografii mai recente, ale vechiului județ unguresc și a orașului Satu-Mare. Ambele sunt lucrări vaste, purtând pecetea oficialității și a oamenilor de specialitate.

Relev doar un document, citat la pagina 195. a monografiei municipiului. Este un recensământ din 1634 al domeniilor și veniturilor cetății Sătmărului. Acestui document îi acordă însuși autorul o deosebită însemnătate deoarece »*aruncă o lumină asupra raporturilor valahilor sutuși cetății*«.

Acești valahi, sunt organizați în voivodate. Unul a fost în Gerăusea, aparținându-i Bolda, Socondul de jos și de sus, precum și Cuța. Al doilea voivodat, avea sediul în Borlești aparținându-i com. Borlești,

Crucișor, Bicău, Iegheriștea, »Ujfalu«, »Oláhtótfalu« și »Szakállasbikó«. (azi nu mai există).

Al treilea și cel mai apropiat, era voivodatul din *Tătărești*, aparținându-i com. *Tătărești, Solduba, Sâi și Merișor*.

În fine, voievozii maramureșeni Balce și Drag, înrudiți de aproape cu Dragoș Vodă, au întemeiat în județul Satu-Mare, puternice familii românești, obținând pe la începutul veacului al XV-lea, foarte multe moșii și comune românești. Sediile acestor domenii vaste erau la Belting și Cetatea Chioar.

Dar valahii iobagi, din ținutul Sătmarului, au fost cei mai urgisiți de soartă. Nici nu apucase lumea să se reculeagă din mizerabila stare rezultată din dezastruosul măcel al revoluției principelui Fr. Racoți II. (Încetată în a. 1711 prin pacea dela Moftinul-Mic). Nici nu apucase locuitorii satelor, șterse depe fața pământului, să părăsească locurile de refugiu, din munți și iată că o nouă prădătoare, se abate asupra vetrelor lor.

Era invazia celui mai fioros dușman al creștinătății: era ultima invazie a hoardelor tătărești. Peste 12.000 de tătari, au năvălit prin pasul Bărgăului și trecând prind foc și sabie, Bistrița și Valea Someșului, nu s'au oprit până sub zidurile cetății Sătmarului. Aici au ruinat și pârjolit multe sate românești. Pe când se aflau în jurul Băii-Mari, oastea tătarească a fost atacată de vre o 150 de români, conduși de iobagiul Crăciun Teodor, din Surdești. Este demn de remarcat, acest epizod pentru ilustrarea vitejiei românești.

Tătarii apucând — la reîntoarcere, — drumul Maramureșului, hărțuiți de românași noștri și de minerii din Capnic, împreună cu cei dela salinele din jurul Sighetului, au fost atrași în cursă la strâmtura Borsei. Aici au fost așteptați de Borșenii de sub ascultarea lui Popa Lupu și de sătmărenii lui Crăciun Teodor, autorul în

tregului plan de bătălie. Și a fost un măcel groaznic în 4. Sept. 1717, nimicindu-se peste 6000 de tătari.

Eroului Crăciun Teodor, i-a acordat titlul de nemeș schimbându-i numele în »Karácsony și viteazul între viteji, astfel a fost răsplătit pentru faptele sale de eroism minunat. Urmașii lui, din Surdești de lângă Baia-Mare, nu știu că străbunul lor, Todor, a fost un erou atât de mare, luptând nu numai în contra nemeșilor împilatori, alături de Pinteaz Vi-teazul din Racșa, dar și în contra hoardelor tătărești.

Dar pe aceste meleaguri îngrășate din cele vremuri, cu lacrimile și sângele străbunilor noștri, s'au zămislit, în afară de eroi necunoscuți, și bărbați luminați, înalți demnitari, cărturari ori slujitori ai altarelor și neamului. Sătmarul, prin situația sa geografică, era sortit să fie poarta maghiarizării maselor compacte de români.

Cerul s'a îndurat însă de noi. Se ridicau la suprafață, din lumea satelor sătmărene, foarte multe elemente strălucite, conștiente de menirea lor, în luptă ce se da, între asupritori și împilăți.

Prin trecerea românilor sătmăreni, la biserica Romei, contactul cu episcopiile romano-unite, din Oradea și Gherla, dăruiește neamului, prin școlile Beiușului, Orăzii și Gherlei, mulți intelectuali, urcând toate treptele ierarhiei ecclesiastice sau sociale.

Sătmarul a dat pe episcopii Mihail Pavel din Oradea, Ioan Sabou din Gherla, născ. în com. Istrău pl. Carei. Apoi pe Florian Ștefan episcop de Axîopolos născ. în Egheriștea Codrului. Despre Metropolitul Vancea de Buteasa, din Blaj și Moise Dragoș, primul episcop unit al Orădiei, încă să spunem că se trag din familii originare din Sătmar, regiunea Chioarului.

Distinșii profesori de teologie și canonici Petre Bran, Iustin Popfiu, dr. Lăuran, Nicolae, Borbola, Mihail, Nagy, Pop

Alexă, Gheorghe Șuta, fost președinte al »Astrei« sătmărene și mulți alții, din Sătmar au plecat, ori aici au activat, pe teren național.

Numele acestora abia mai stăruie în amintirea celor mai bătrâni Din generația bătrână, mai sunt de remarcat Ludovic Mărcuș protopop în Mădăras; George Marchiș vicar în Carei, apoi avocatul Ferentiu Alexandru și medicul dr. Titu Headea din Ardușat. *Liceului din Beiuș, dela anul 1834. încoace, Sătmarul i-a dat vre o 30 de profesori, respectiv directori de școli secundare etc.*

Dintre primii și cei mai vechi, amintesc pe prepozitul Teodor Kövari din Portița, de lângă Carei, fost profesor și mai târziu director. El, împreună cu Ioan Buteanu din Carei și cu Ioan Sălăgeanu au fost directorii vremurilor de restriște. Ei au dat posibilitate tinerilor români să-și câștige cultura națională creștinească, lângă școlul cald al bisericii și al neamului român. (*»Din trecutul Sătmarului«* de dl. Șt. Mărcuș).

Alături de neînfrițatul luptător al cauzei române, părințele Vasile Lucaciu, adăpat la izvoarele culturai și obârșiei noastre române, se găseau și vajnici colaboratori: archidiaconul Berindea Alexă din Seini, protopopii Costin Ioan din Tăuți de sus, apoi Const. Lucaciu din Crai-Dorolț, învățătorul Lupan și alții intelectuali distinși, grupați în jurul băncii »Sătmăreana« din Seini; bancă înființată în 1892 pentru ajutorarea țărânilor noastre.

Și când stăpânirea maghiară și-a îndreptat privirea și asupra ultimului refugiu, al limbei și credinței strămoșești; asupra bisericilor din comunele mixte sătmărene, lupta contra măsurilor arbitrare a scos la iveală, mulți bărbați, înfruntând cu mult curaj noile încercări de maghiarizare. Principalii sunt protopopii Gheorghe Mureșanu din Moftinul Mic și Mihai Ciurdariu din com. Doba.

Galeria luptătorilor sătmăre-
ni, pentru cauza națională, se
sfârșește, cu părintele *Izidor
Silaghi* din Bicău și *dr. Ioan
Ciurdariu* avocat în Beiuș. A-
ceștia au plătit cu viața lor,
pentru românismul intransigent
manifestat în primăvara anului
1919, în fața bandelor săcuestii
răzbunătoare.

În adevăr ne putem reven-
dica și pe martirul bihorean,
născut și crescut în Doba, din
aproprierea noastră. Deaseme-
nea ne mai putem mândri și
cu străluciții juriști, cu memo-
randiștii *dr. Teodor Mihali*, nă-
scut și crescut în Prislopul
Someutei și în fine, cu *Iuliu
Coroianu* născ. în Craidorolt.
Nici aceștia nu și-au uitat de
locul de origine și au contri-
buit și ei, în mare măsură, la
izbânda finală: Unirea tuturor
Românilor. În procesul memo-
randului, *Dr. Teodor Mihali* a
fost condamnat la 2 ani și ju-
mătate, iar *Iuliu Coroianu*, la 2
ani și 8 luni închisoare.

Din glorioasă falangă a bă-
baților amintiți, vom scoate în
relief pe cei mai proeminenți,
ori mai reprezentativi, a căror
nume trebuie bine fixat în me-
moria urmașilor.

Începem cu figura apostolică,
a episcopului *Mihail Pavel*, din
Oradea, născut în comuna *Re-
cea*, de lângă Baia-Mare. Acest
archiereu, în tot timpul vieții
sale, s'a străduit să împrăstie
razele binefacerilor în jurul
său. A ridicat pe tot locul pe
unde a trecut biserici și școli,
culminând cu înființarea așeză-
mintelor culturale, ridicate, în
Beiușul atât de cunoscut și cer-
cetată de sătmărenii studiosi.
Pentru această dragoste de
neam, în 8 August 1893, epis-
copul *Pavel*, a trebuit să în-
dure ostilitatea dușmănoasă a
unei populații de alt neam, nă-
pustit asupra reședinței epis-
copale și a seminarului »Daco-
Romanilor«; seminar condus de
către distinsul rector, canoni-
cul *Dr. Lăuran*, de origine săt-
măreană.

Și acest cleric înalt, este o
figură măreață a bisericii ro-

mâno-unite. Scrie vestita carte:
»*Creștinul deprins în legea sa*«.

Scoate 9 volume de cuprins
științific, și moare, lăsând ur-
me nepieritoare și o bibliotecă
rară de peste 2000 volume.

Asemenea a fost prepozitul
Nicolae Borbola, fost profesor
la Acad. de drept din Oradea.
El a pus baza multor fundații
uni bisericești și culturale pre-
ferind să se retragă dela cur-
surile de drept decât să le fa-
că în ungurește în loc de lati-
nește..

Protopopul *Petre Bran*, a
fost cel dintâiu profesor de
limba și literatura română, de-
la liceul unguresc din Sătmă-
r.

La 1850 ținându-se un sinod
la Șimleu *Petre Bran*, ca se-
cretar al acelui sinod preotesc,
a trecut în hotărârea sinodală
la punctul 7 și indemnul urmă-
tor: »*Preotul prin dese învăță-
turi, să se străduiască, a stăru-
i și învia, în inimele poporenilor
săi, simțul național și iubirea
nației sale*«.

Falnic se ridică, dintre inte-
lectualii generațiilor din seco-
lul trecut, numele sătmăreanu-
lui *Iustin Popfiiu*, cel mai mare
orator clasic al regiunii, scrii-
tor și poet cunoscut pe acele
vremuri.

Era foarte apreciat și ca prof.
al facultății de drept din Ora-
dea, unde și-a manifestat în-
totdeauna sentimentele sale cu-
rat românești. De aceea și-a
câștigat, pe terenul educației
naționale, merite neperitoare.
A mai colaborat la toate zia-
rele românești, apărând inte-
resele neamului său, scoțând
în 1868 și revista »*Amvonul*«.
(Datele luate din broșura:
»*Din trecutul Sătmărulei*«.)

Șirul marilor bărbați urmea-
ză.

Părintele *Vasile Lucaciu*, ră-
spândește în jurul său, o bo-
găție intensă de idei, fapte și
sentimente românești, precum
până la el și după el, nu s'a
mai pomenit.

Figura acestui erou național,
viața și activitatea lui, sunt atât
de cunoscute în aceste regiuni,
încât ne simțim dispensați de a
face portretul și de a-i arăta

toate meritele înscrise în car-
tea de aur a neamului. Amin-
tim doar câteva.

În anul 1878, la stăruința
prietenilor săi părăsește pa-
rochia Săncraiu (din plasa Ca-
rei) și ocupă catedra de religie
și limba română, dela liceul un-
guresc, din Satu-Mare. Aci ac-
tivează pe teren literar biseri-
cesc, publicând »*Fașcicole filo-
zofice*« și redactând »*Revista
catolică*« cu deviza: »*Gesta
dei per Romanos*«. Revista era
străbătută și de un naționalism
înflăcărat.

În Satu-Mare nefiind văzută
cu ochi buni activitatea sa po-
litică-românească, ministrul in-
strucțiunii de atunci, l-a trans-
ferat la catedra de limba latină
și filozofie, din Loșonț, (Un-
garia de nord vest, între slo-
vacii)..

Părintele *Lucaciu* cunoscând
dedesubturile acestei permută-
ri, a refuzat primirea catedrei
și în 1888, se stabilește între
credincioșii săi, din comuna
Șișești.

Activitatea sa pe teren națio-
nal, s'a afirmat prin toate mij-
loacele și la toate ocaziile. De
aceia a avut de îndurat, multe
persecuții. Procesele pornite în
contra lui, pentru agitații și
alte pretexte, i-au atras con-
damnarea la închisoare, în mai
multe rânduri. Anume la 12
Iunie 1893, când era interogat
de către judele instructor, în
afacerea monstruosului proces
al Memorandului, bănuitul *Va-
sile Lucaciu*, *declară că a fost
pedepsit, pentru calomnie și
pentru agitație, la 13 luni în-
chisoare și amendă, de tribu-
nalul din Debrițin și de Tri-
bunalul din Satu-Mare..*

Dacă *Vasile Lucaciu* și-a luat
partea leului, din activitatea
partidului național român din
Ardeal al cărui secretar gene-
ral era, în 1892, când s'a redac-
tat jalba de suferințe, adresată
monarhului jalbă intitulată
»*Memorand*«, care însă a fost
refuzat, (restituit în plicul ne-
desfăcut) tot *Vasile Lucaci* și-a
luat partea leului și cu ocazia
pronunțării sentinței, data de
către Curtea cu jurați din Cluj,

pentru tipărirea și răspândirea acelui memorandum. Nu degeaba Dl. N. Iorga, l-a caracterizat, cu epitetul »*Leul de la Șişeș-ti*«.

Procesul deslănțuit în contra întregului comitet al Partidului național român, după o desbateră care a durat 17 zile, s'a terminat cu condamnarea alon 14 distinși intelectuali-români, pentru delictul de agitație, comis prin presă. *Dintre toți aceștia, singur Dr. Vasile Lucaciu, a primit 5 ani temniță de stat.*

Și în timpul când se găsea în executarea acestei condamnări, în faimoasa închisoare din Seghedin și după toate aceste suferințe, îndurate, pe drept sau pe nedrept, Vasile Lucaciu, a devenit figura legendară pentru toți românii cari în jalea lor, își varsă amarul în cântecul:

*»Cântă mierla prin păduri,
robu-i Lucaciu la unguri,
pentru sfânta libertate,
de care noi n'avem parte».*

Cu toate aceste suferințe Lucaciu a rezistat. În timpul războiului, prin anul 1916, când Regele Ferdinand se găsea într'un mare impas, Vasile Lucaciu și-a exprimat dorința fierbinte, pentru intrarea României în războiu alături de aliații noștri cu acele cuvinte admirabile și plastice: »*România liberă, are un tezaur sfânt: Coroana și Dinastia românească*«.

»Noi, care voim mărirea României, voim veșnicia coroanei și a dinastiei».

»Nu poate fi prietenul Regelui, acela care nu voește să facem din Regele României, Împăratul tuturor Românilor. Din preajma mormântului nădejdirilor noastre, să nu așteptăm, ca lașitatea noastră, să acopere mormântul».

A fost chemarea cea mai arzătoare și sfântă, a unui profet adevărat.

În timpurile mai recente, prin înființarea episcopiei Haidudorogului, căreia i-s'au atribuit 22 parohii române gr. cat. cu

circa 30.000 suflete, din acest județ, s'a încercat ultima lovitură, dată romanismului sătmărean. Și în aceste zile grele pentru limba și credința strămoșească, au apărut alți bărbați plini de curaj și energie.

În fruntea acestora, se situează badea Gheorghe Mureșanu, veneratul canonic și fost paroh al com. Moftinul-Mic. Acest preot dărz născ. în comuna Tiream, de lângă Carei, protestă cu ultima energie, împreună cu toți credincioșii săi, în contra introducerii limbei maghiare în biserică și în școala confesională.

Protestul său, trimis Nuntului apostolic, din Viena, în limba latină, este de o vigoare și îndrăzneală deosebită. În telegrama dată în 17. Sept. 1912, scria: »*Limba și religiunea strămoșilor noștri, până la cel din urmă picur de sânge, o vom ține și apăra, în contra culezării crâncene, a Bulei papale Cristifidele. Groaznic ce preparați voi veți vedea*«.

Și acestui slujitor al altarului, i-s'a pornit un proces, pentru ultragiul și agitație, săvârșite cu ocazia inspecției lui Jaczkovici Mihai, vicarul delegat al Episcopiei noi. De aceea, împreună cu alți 14 români, a fost ținut în arest timp de 3 luni. După desbateri,

cari au durat 4 zile, Tribunalul Satu-Mare, în 27 Aprilie 1914, a condamnat pe *părintele Mureșan Gheorghe la un an și 6 luni închisoare, iar pe credincioșii săi, la pedepse mai mici.*

Și acest proces, a avut un mare răsunet, nu numai în această regiune, ci și în străinătate, sărind în apărarea acestor nevinovați, cei mai distinși адвоcați români din Ardeal în frunte cu martirul dr. Ioan Ciurdariu dela Beiuș.

În aceste clipe de intensă vibrație a sufletului românesc nu se poate da uitării nici protopopul Mihai Ciurdariu din comuna Doba, tatăl martirului amintit. Inadevăr i-a fost dat și acestui vrednic român și preot să sufere o *pedeapsă de 3 luni închisoare* executată în anul 1913 în temnița din Seghedin. Condamnațiunea era dată, tot pentru agitație și indemnul credincioșilor săi la refuzul introducerii limbei maghiare în biserică și școală.

Cu acest trecut și cu acești mari bărbați sătmăreni, mai poate fi contestat, dreptul nostru istoric la acest colț de țară? Sătmărul hulit, — dar cu îndărătnicie răvnit de vecinii noștri, — poate fi considerat ca un adevărat izvor de romanism și eroism.

Te cauî...

*Nebun, te caut dragoste plecată
pe toate căile de altădată:
pe drumuri așternute cu flori,
în tainice amurguri și roșii zori,
în inimi de piatră, închise,
în gânduri de patimi aprinse,
pe mutrele altora și nălauntru meu,
în fund de iad și sus la Dumnezeu*

*Înhămat la focul dorurilor mele
rătăcesc în aride visuri cu stele,
pățimesc benevol suferinți închipuite
și-aprind în urma mea făclii pe morminte.*

GH. CRIȘAN.

NEDUMERIRI

— Pentru M. S. —

de VALERIU CÂRDU

Trenul s'a urnit, greoi, ca un imens monstru de metal.

În urmă, a rămas Clujul. Ceteata universitară își reliefa peisajul liniștit și, oarecum, medievăl.

La o fereastră, într'un vagon, Valentin Doinaru privea spre conturul tot mai șters al gării. Gândurile lui sburau în sens invers cu mersul trenului.

Amintirile zilei de ieri îl sugrumau. Își aducea, dureros, aminte de fiecare scenă, de fiecare gest, de fiecare vorbă.

Între el și Ada, cineva — destinul, poate — a tras hotar.

Reconstruia coșmarul din ajun. S'au despărțit...

Un hotar fără motive. O despărțire banală, în stil de mahala, pe care el n'a bănuț-o niciodată. Și nici n'ar fi îndrăznit.

Ada, fata cu ochii de cărbune, studenta pe care o întâlnise, cu doi ani în urmă, în ajun de Înviere, la Cluj, i s'a părut, totdeauna, o minunată apariție de vis. Erau atâtea corespondențe sufletești între ei. Aveau aceeași factură temperamentală. Gândurile lor se sincronizau perfect. Se cunoșteau atât de bine. Descifrau înțelesul semnelor schițate, al jocului de culori din față, al tainelor cuibărite sub pleoape. De câteori nu și-au ghicit gândurile...

— te 'nșeli, Ada — îi continua el gândurile de 'ndoială... Tu crezi că eu sunt un simplu farsor. Un om care port, veșnic, mască.

Nu, Ada, eu nu sunt construit în fard și artificii. Nu joc teatru.

Dacă ți se pare, uneori, că sunt prizonierul unui păinjenis, teatral, caută-mi privirile. Vezi citi, scrisă clar acolo, în adâncuri, slova unei legi a parte. E vorba de o trăire dramatică a vieții.

Și nu de o atitudine teatrală. N'am mințit niciodată. Am

urât, cu patimă de ucigaș, minciuna.

Am rostit adevărul întotdeauna. Chiar dacă a trebuit să-l rostesc împotriva mea. Crezi, Ada?

— Nu, nu te cred, Minți, minți, — auzi? — și ești un farsor!...

Dar mi-ești drag.

Îi lua capul între mâinile ei albe și-l privea în ochi. Pleoapele Adei, creole și minunate ca o poemă din vis, se sbăteau în sbor plin de taine.

— Auzi, Val? Mi-ești drag. Știi cât de drag? Uite, atât... Numai atât.

Îl săruta, repede, absenteist, pe frunte.

Valentin rămânea dus pe gânduri. Ochii lui căutau un punct de reazim. un părtaș la tortura clipei.

Voia să plece. Se ridica, desorientat. Ada îl urmărea, strângar. Un surâs îi înfloria în colțul gurii minunat desenate.

— Pleci, Val?

El răspundea, grav:

— Desigur. Eu nu sunt păpușa ta.

Eu știu să păstrez o linie de mândrie, precisă, chiar când este vorba de cea mai mare iubire.

— Mândrie și iubire, Val? Uite, două noțiuni care se contrazic.

Două lumi în veșnică frământare. De când e lumea, Val, doi beligeranți se 'ncaeră mereu și nu depun armele: iubirea și mândria. Niciodată aceste lumi n'au trăit între aceleași hotare.

De exemplu, mie mi se pare foarte natural — și țin mult la asta! — să te văd în genunchi în fața mea și să-mi spui, frumos și melodic, cuvinte de iubire. Haide, nu pleca.. Întrăm în repetiție.

Încercăm scena.

— Eu în genunchi, duduie?

Când voia s'o jignească puțin, îi spunea grav: duduie.

— Da, domnia-voastră, domnul Valentin Doinaru, în genunchi, în fața Adei.

Se fixa, țeapănă, în linia unei poziții militare.

— Ei, duduie, ești d-ta marțială ca Napoleon la Berezina, și te pricepi, uneori, la treburi d'astea, de plutonier major, dar nu ți-ai găsit căprarul...

— Nu stai în genunchi, Val?

— Nu!

— Atunci stau eu, căraghiosule, dar nu pleca.

— Plec, domnișoară.

— Ba, nu pleci Val. Nu pleci, nu pleci, nu pleci. Valișor, așa-i că nu pleci!

Două brațe rotunde și calde îi înlănțuiau gâtul. Un sărut violent și prelung, amana plecare.

— Ada, rămân pentru că m'ai rugat.. Te rog să notezi: te-ai umilit în fața mea. Ai stat în genunchi. Altfel eram de multă vreme plecat.

— Nu cred, Val. Nu te-am rugat. Și nu te rețin.. Iar minți. Mai bine zis, te minți..

Valentin știa că nu minția. Dar aproba și adevărul rostit de Ada: se minția.

Rămânea acolo, să-și îngroape visurile în sărutările Adei.

Îi săruta ochii otrăviți. Și pleoapele. Și gâtul statuar..

Aluneca, avid, dealungul brațelor. Sărutul lui era o simfonie, scrisă în note de popasuri prelungite, pe portativul degetelor.

Se opria, târziu, s'asculte fre-amătul sânilor.

— Val, mai nou, am cinci simpatii. Dar tot te iubesc și pe tine.

— Cinci simpatii, Ada?

— Da, cinci. Un student tânăr, un ofițer, un profesor, un jucător de cire, un.....

— Un jucător de cire!

— Desigur. E o dragoste și romantică și modernă.

— Destul, Ada!

— Mai am, Val!

— Destul!

— Val, ești obraznic. N'ai nimic fărâma de bun simț.

Ești creiat din stupidități și mojiții. Pe lângă asta, îți asu-

mi o sumedenie de drepturi asupra mea.

Ei, să știi, iubesc pe cine-mi place. Tu ești stupid și scârbos.

— Bine, Ada. O să plec. Dar — și devenia romantic — înainte de-alea, Ada, vreau să-ți spun cât mi-ai fost de dragă. Iubirea mea a fost un imn..

Cred că a fost singura mea iubire în viață. Vezi, Ada, unii spun că omul poate iubi de mai multeori în viață.

Eu cred că nu. Pentru că iubirea adevărată e viața însăși.

Omul trăiește în momentul când este intoxicat de iubire. Înainte de această trăire a vieții, el s'a sbătut în tortura cântării. Dacă se stinge flacăra iubirii, totul nu mai este decât o simplă întâmplare, o încheiere de registre, o pregătire de plecare, o așteptare, o prezență involuntară într'un loc pe care nu-l mai dorești.

Iubirea, Ada? Platonică, vor unii să spună. Sensuală, alții.. Cerebrală, psihică, camaraderască, tipă... Totul e minciună. Iubirea nu e teorie.. Iubirea e viață.

Iubirea e complex. E o instrumentare totalitară a ființei tale. E o simfonie perfectă.. Nicio stridentă, nicio condiție. A, dacă se abat uneori stridentele, e tot pentru creiarea unei anumite armonii, de nuanță muzicală stravinskiană.

— Splendid, domnule Doinaru. Continuăți, vă rog...

— Poți râde, Ada. Nu te mai plictisesc. Am ținut să-ți fac o mărturisire, sub patrafir de sinceritate absolută. Pentru ochii tăi de cianură, care mi-au fost dragi. Nespuse de mult.

Pentru semnul acesta, de întrebare, care se sbate, copilăros, sub pleoape. Pentru buchețul micilor răutăți. Pentru...

Dar plec. Tu știi bine, eu nu cer nimănui nimic. Eu nu rog pe nimeni.

Nu mă complac în scene de gelozie, pentru că sunt mândru. Rămâi cu bine, Ada....

— Val, nu pleca! Mi-ești drag. Tot ce ți-am spus sunt simple fantezii. Nu iubesc pe

nimeni altul și n'am simpatii. Numai tu mi-ești drag.

— Ada, ești de-o răutate nemaipomenită. Un adevărat bandit.

— Bandiuit?

— Da, bandiuit!

— Ei, domnule Doinaru, acum s'a terminat definitiv. Auzi? Defini-tiv.

— Bine, dar în cinstea finalului, dați-mi voie să mă explic.

Nu cer reveniri. Ar fi, iarăși, sub demnitatea mea.

Te rog să mă ascuți cinci minute.

Ada, cu gest de prim-ministru, aproba:

— Admit, domnule Doinaru.

— Uite, Ada. Termenii au sensul pe care-l acordă acel care-i rostește. Cuvintele sunt niște semne convenționale. Creiate, așa, la întâmplare.

După cum *sublim* e un cuvânt plăcut, tot așa bandit putea să însemneze sumum de frumusețe. Dacă ar fi vrut oamenii.

Când ți-am spus că ești bandit, nu m'am gândit la sensul cotidian al cuvântului. I-am imprimat un alt sens.

Am risipit o frumusețe, de gânduri. Și un cleștar de sentimente. Poate e o lege pornită din adâncurile insondabile ale sufletului. Dacă vrei, poate să fie ceva de factură freudiană. Nu mă importă. Eu m'am gândit la tine, la Ada, mărtisor pentru primăvară visului meu. La tine, banditule drag....

— Val, mai spune-mi odată așa.

— Banditule drag....

— Și mărtisor....

— Mărtisor...

— Iubire unică, Val..

— Iubire unică, Ada.

— Nu Ada. Mărtisor.

— Mărtisor.

— Drag.

— Nu drag. Scump..

— — — — —

Și totuși s'au despărțit. Banal. Atât de banal, pe cât de unică le-a fost iubirea. S'au despărțit ca doi îndrăgostiți de provincie, regăsiți de ochelarii

mătușilor insuportabile.. El, tocmai sosise dintr'o regiune montană. Un medic îl sfătuire să-și caute de sănătate.

Deacolo, dintre munții copilăriei lui, i-a trimis Adei o scrisoare. Valentin, un simplu vagabond al visului, credea că Ada trebuie să-și urmeze drumurile vieții. El n'ar fi vrut să nchidă drumurile nimănui.

Cu atât mai mult ale Adei. Pentru că Ada i-a fost dragă.

Scrisoarea lui a fost un gest de renunțare. Masca.. Pentru prima oară, juca teatru. Știa că el n'are drept la fastul vieții.

Și-atunci i-a cerut Adei să-l uite.. Juca teatru.. Pentru binele Adei.

Numai el știa frământările nebune care i-au topit nervii, acolo, între munți. Ada a răstălmăcit gestul.

Când s'au întâlnit a fost înspăimântător de comună..

— Mi-ești indiferent, domnule Doinaru.. Dealtfel, mă mir de toate scenele pe care ți le-am suportat. De toate vizitele d-tale speciale.

Intârziai, erai ironic, deplasat, ireverențios.. Regret că n'am fost și eu ironică..

— Ada, terog să nu mă ntelegi greșit..

— Nu, nu te mai înțeleg nicidefel. Mi-ești complet indiferent.

Și râdea strident, fals, așa cum ar fi răs orice fată.

Valentin Doinaru suferia îngrozitor. Ar fi vrut să-și arunce masca, să țipe, să-i spună că a mințit atunci când i-a trimis scrisoare, să-i spună că tot o mai iubea, mult, nespuse de mult. Dar s'a reținut. N'ar mai fi avut preț jertfa. Ada continua să vorbească brutal.. Sufletul lui Val. a vrut să schițeze un semn de oprire. Îl dureau năzuirea aceasta.

Pentru Ada, el a simțit totdeauna un sentiment de infinit respect. O considera un suflet aparte. Păstra nesfârșită stimă pentru inteligența ei subtilă. Ei i-a povestit toată viața

lui sbuciumată, toate frământările lui, toate renunțările și potopul de răstigniri care i-au sângerat carnea și sufletul. Ada a fost, totdeauna, un popas de liniște pentru el, atunci când îl biciuiau oamenii. I-a împărțit toată viața lui.

Toți l-au lovit. Prietenii de ieri erau dușmanii de azi. Acei pentru cari s'a jertfit îl huiduiau.

Scuipau peste jertfa lui de suflet. Toți..

Dar Ada? Nu, nu se putea. Ada nu putea să fie la fel cu ceilalți.. Chiar dacă s'ar fi sfârșit iubirea, trebuia să rămână Ada.. Dar, iată, Ada se descompunea. Ar fi vrut să-i povestească toate greutățile pe care le-a învins până a ajuns la Cluj.. Il îndemna ceva — cineva — să-i spună povestea mormintelor din care s'a ridicat numai pentru clipa acestei întâlniri. Să-i spună...

— Ada, tu te minți. Tot mă mai iubești, Ada....

— Mi-ești complet indiferent.

— Ada, vreau să mă sărut.

L-a sărutat lung, în neștire. Se agățau unul de altul..

Se priveau în ochi. Se căutau. Voiau să descifreze adevarul.

Și sărutul revenia, pătimas și unic, așa cum n'a fost niciodată.

— Ada, spune că mă iubești...

— Val — a țipat — la Crăciun mă logodesc. Trebuie...

Acest trebuie l-a întâlnit de multeori în viață..

Dar el, vagabondul, știa să se retragă.

Când s'au despărțit, a citit în ochii Adei o frântură de sbucium.

Mândria îl făcea să creadă că Ada îl iubește încă.

A doua zi, înainte de-a părăsi Clujul, i-a cerut Adei o nouă întâlnire. Cea din urmă.

Ada a pretextat niște angajamente pe care la avea.

Valentin simțea că glasul Adei, la telefon, avea nuanță de minciună.

— Dar bine, Ada, eu plec astăzi.

— N'am timp.

— Ada....

Iar, ar fi vrut să-și spună că și-a pierdut două săptămâni în Cluj numai pentru ea, că a neglijat totul, că pleacă în necunoscut, că nu se vor mai întâlni....

Dar sentimentul de revoltă a triumfat. A rostit, brutal, în prezența telefonului:

— Bonjour, duduie....

În aceeași zi i-a trimis o scrisoare în care-i cerea iertare..

El, vagabondul, nu putea jigăni pe nimeni.

Seara, s'au întâlnit. A salutat frumos. Ada n'a mai răspuns.. Val și-aducea aminte de răsul prietenilor...

Trenul a frânat brusc. A ajuns în cea din urmă gară..

Valentin a coborât ca un somnabul. Pașii obosiți au ocolit drumul. S'a târît până 'n parcul orașului.

Toamna târzie cobora frunzele bolnave pe aleele parcului..

Trântit pe o bancă, Valentin Doinaru simțea cum coboară și el. Adânc, tot mai adânc..

Tușia. Pe batistă s'au ivit flori de sânge.

S'a ridicat și s'a pierdut ca o fantomă....

Spovedanii

*M'am înfrățit cu cerul și cu zarea
și mulg în doniți de cuvinte stelele,
pe care le păzesc cu grijă lelele,
când ies în cârd să pască iarba nopților . . .*

*Înșir la gâtul zânelor din basm mărgelele
în fiecare dimineață când se scoală,
și 'n fiecare zi mă duce cu ele,
— așa cum merg copiii'n rând la școală, —
să strâng în mici buchete de mușcate,
din ograda lui Roșu-Impărat, florile toate.*

*Legat la gât și prins cu'n ac de haină,
— îmbălsămat și mândru șal de lână, —
cu mine port pe toate drumurile cerul;
și toate lumile le țin în mână,
scăldate'n soare și 'mbrăcate'n tăină,
ca Maica-Sfântă din icoană, globul..*

*Cunosc la fiecare vacă din poveste ugerul,
și sug din el cu sete de bastard;
sub ochii mei se crapă'n holde bobul
și mie-mi cântă păsările'n gard
în toate diminețile de vară! . . .*

Ograda mea e tot ce mă'n conjoară....

IONEL ȘIUGARIU

IMPERATIVE RURALE

de GAVRIL STĂNESCU

Unui observator atent, fără pretențiuni de a fi sociolog sau economist consacrat, căruia îi este dat să trăiască într'un mediu rural, i-se prezintă multiple posibilități de a studia viața unui sat din următoarele puncte de vedere: cultural, economic, civic și ca urmare să acționeze în aceste direcții.

Privind aspectul cultural al unui sat, deși în faza incipientă, se poate constata, în general, un dor de înnoire și progres datorită elanului celui mai slab remunerat misionar al statului, învățătorul, a cărui muncă și sacrificiu ating uneori superlativul.

Dacă țăranul nostru, vorbind de cel înaintat în vârstă, e considerat conservatist, se constată un dor spre progres la generațiile mai tinere, conștiente de binefacerile culturii și civilizației.

Această constatare ne indică ca centru de preocupare educația tineretului sătesc și în epoca post școlară, de a-l ține permanent în contact cu cultura spre a-l feri de a degenera în analfabeți și primitivi.

În acest scop, unii, cari preferă a rămâne anonimi, înțelegând rostul de a pregăti o lentă trecere pentru tineretul de ambele sexe, dela școală spre viață, au introdus, în afara preocupărilor lor oficiale, și obligatorii, cursuri de întregire ale cunoștințelor, cari ținute săptămânal în cadrul unor șezători cu program variat și predate în mod absolut gratuit, sunt socotite admirabile ocaziuni, unde noțiunea de cultural, economic, patriotic și civic își găsesc o înfrățire fericită mai ales în zilele de azi, când sentimentul solidarității naționale se impune a fi exaltat la maximum.

Cu toate că în materie de cultură rezultatele nu sunt momentane totuși produse parțiale sunt vizibile.

E știut că între viața culturală și economică a unui sat este o interdependență și un raport direct.

A promova viața economică a satului înseamnă a pregăti condițiile prielnice indispensabile mediului cultural.

Sub raport economic viața unui sat ne oferă, în cele patru anotimpuri, aspectele cele mai variate și documentate.

Cu toate că suntem o țară eminentamente agricolă, în satele noastre, aproape peste tot, dăinuiește încă rutina de a munci până la extenuare spre a scoate o recoltă minimă, care abia asigură mămăliga tradițională ca hrană zilnică.

Din cauză că nu i s'a dat o educație economică demonstrativă, țăranul nostru încă e prea unilateral în ocupațiunea lui..

Majoritatea lor posesori a 2—3 jug. pământ, se îngrijesc a-l lucra pentru trebuințele casei și întrucât dispun numai de mijloace reduse și ustensile primitive, randamentul e sub cantitate și calitate.

Recolta realizată e consumată exclusiv de el și familie, fără putința de a valoriza ceva pentru trebuințele în afara stomacului..

În medie, bugetul unui sătean, adică banii ce circula în casa lui în decurs de un an, variază între 2000—5000 Lei, din care se îmbracă el și familia, își achiziționează articolele strict necesare ca: petrol, sare și piper, plus, plata impozitelor diferite.

Această situație e socotită tolerabilă de cei fericiți cari pe lângă acest buget, capital circulator, au o recoltă care le asigură pâinea cea de toate zilele.

În astfel de condiții, tendințele igienice și civilizatorii sunt mult anihilate și chiar inexistente.

Dr. Gavril Stănescu

dir. școlai primare No. 10 Vile-Satu-Mare

Săpunul, zahărul, o alimentație variată sunt lipsuri cu cari s'a obișnuit întrucât n'a avut fericirea să le aibă și să se deprindă cu ele; de altă parte chiar dacă e conștient de utilitatea lor, n'are puțința să și le procure. Noroc că se practică obiceiul vechiu de a spăla hainele în leșia furnizată de cenușa lemnelor, iar zahărul e suplinat prin fructele cari din fericire se găsesc cam tot la a doua casă.

Spre a atenua și îmbunătăți soarta țăranului, e necesar de a i-se demonstra utilitatea ocupațiilor de tot felul, ce țin mai ales de ramura agriculturii, spre a se compensa din cauza pierderii sau nereușitei în urma numai a plugăritului.

În acest scop i-se pot arăta posibilitățile și resursele de câștig ce derivă din: grădinărit, pomicultură, avicultură, sericultură și apicultură.

Dacă la noi importul mașinilor de lux e în continuă creștere, e regretabilă însă lipsa de mașina gricole și de tracțiune mecanică atât de necesare în agricultură..

Din cauza scumpetei lor aceste instrumente sunt cu totul

inaccesibile mai ales în micile gospodării.

Se impune din partea statului o mai severă intervenție spre a veni în ajutorul micilor gospodări, rezultate care la urmă tot în folosul statului s'ar recupera.

În ce privește laturea politică a satului mai bine zis politicizată în ultimul timp prin ivirea atâtor partide mărunte cari s'au înmulțit ca ciupercile, s'a produs un chaos din care țaranul a învățat ceva: să aproape pe toți dar să nu mai creadă în promisiunile nimănui.

În unele părți satul politicizat, nu politic seamănă c'un infern în care clocotesc toate urile și patimile politice.

Rare și binecuvântate sunt satele unde frunțașii de diferite nuanțe se înțeleg perfect și lucrează pentru binele comun în ordinea venirii lor la »putere«.

În acele sate s'a înțeles adâncimea proverbului: »apa trece, pietrele rămân«. Acolo e liniște și toți tind spre promovarea binelui obștesc.

Adeseori putem câti îndemnurile izolate ale unor idealisti preocupați de soarta satelor cari au intuiția adâncă a realităților.

În afară de inițiativa regală, rari sunt aceia în a căror suflet a găsit ecou o preocupare de însemnătate națională.

Idealuri ca acestea sunt sacrificate în favoarea confortului și comodității, situate pe primul plan.

Rarile descălcări ale orașenilor la sate sunt de cele mai adeseori ocaziuni de a schimba aerul și a servi ca reclamă de publicitate, făcându-se să se creadă că în urma unei cuvântări ocazionale s'a reușit a reforma, numai într'o zi, viața dela țară.

A lăsa viața satelor cu totul numai în grija misionarilor stabili, învățător și preot, iată cea mai comodă rezolvire ce se dă unei probleme, în fond foarte complexă.

În ofensiva culturală, învățătorului i se cere totul. Să fie

educatorul și instructorul tineretului, generatorul tuturor înfăptuirilor nobile, să steie în fruntea tuturor inițiativelor, până și moașă comunală.

Colaborarea între școală, medic, agronom, notar, pretor și alți factori, cari nu uită să-și etaleze titlul de superioritate, cu rare excepții, lipsește aproape pe tot frontul ofensivei culturale, încât s'a ajuns a lucra, în cel mai bun caz, fiecare pe cont propriu, fără o coordonare necesară și conducătoare spre un acelaș scop.

Dintre toți, învățătorului, celui mai slab remunerat, îi revine și de astă dată partea leului.

Faptul că se achită cu elan în afara obligațiunilor sale se datorește idealismului său călăuzitor, dragostei de neam și spiritului său de jertfă, când e vorba de acei din a căror bucurii și suferințe se împărtașește zilnic.

Fără îndoială că pentru a dori și vedea ridicarea din toate punctele de vedere a populației rurale, e necesar ca, pe lângă ajutorul acordat de stat, fiecare dintre noi să avem o doză de idealism unită cu multă abnegație și iubire de neam.

În lipsa acestor condiții, totul e silit ipocrit și anost.

Acest scop cere a-ți sacrifica comoditate, timp liber, distracții și chiar puna cât de anemică.

Să ne închipuim minunea ce s'ar putea înfăptui în urma unui plan de ofensivă culturală la sate pe o durată de 2—3 ani, de către orașenii intelectuali de ambele sexe. Profesori, medici, artiști, avocați, învățători, economiști, agronomi etc. înfrățiți în entuziasm, câte 3-4 spre diferite sate, în dumineci și sărbători, c'un program variat desfășurat într'un cadru sărbătoresc pregătit de misionarii stabili ai satelor.

Unul o vorbă despre țară — neam, limbă, și obiceiuri; alții despre agricultură și nouile inovații, igienă, drepturi și datorii etc.

Și aceste cât mai des cu renoiri de alte grupuri succesive din sat în sat, cu continuitate și corelație în program, tot la săptămână, nu ca azi la 5—10 ani sau numai din întâmplare în preajma unei alegeri.

Aceste întruniri culturale urmate de consultații gratuite de către un medic din grup, la care adăugăm utilizarea aparatelor de proiecție, auxiliare prețioase, cari azi stau ruginite, ar constitui o atracție cu foloase neprețuite.

Fața satelor noastre din punct de vedere cultural, igienic, etc. în scurt timp ar lua o înfățișare pronunțată în spre mai bine și un dor de civilizație l-ar cuprinde pe țaranul care s'ar vedea mereu cercetat, după ce atâta vreme a fost lăsat în mocirla ignoranței.

Prin o ofensivă bine coordonată, asemenea celor pornite de echipele regale, dirijată de un centru cultural pe județ, cu filiale în sediul fiecărei plăși, s'ar putea răscoli toate virtuțile adormite ale poporului nostru cari, din cauza vitregiei timpurilor, au stat veacuri de-a rândul în amortire.

Fără a ține seamă de aceste puncte de vederi în tendința de reactivare a mediului rural, orice nizuință distanțată rămân paliative zădărnice și adeseori chiar dăunătoare.

Deci dela vorbe la fapte.

Satul furnizor de vitamine orașenilor așteaptă dela ei, în schimb, îndrumare și hrană sufletească.

Pentru a întări lozinca dela plug la armă, a sosit timpul să avem ca preocupare constantă ridicarea și emanciparea prin cultură sistematică și asiduă a satului, spre a-l ridica la nivelul exigențelor naționale și a veacului modern.

Dr. avocat Felician Gh. Zăciu
membru al grupului

IN NUMELE SOCIETĂȚII UMANE...

de FELICIAN GH. ZACIU

Pe asfaltul lunecos, dibuind, înaintează convoiul celor scoși din sânul societății umane. Unul mai speriat decât altul se înhoală la vitrinele luminate, la bogățiile de după sticlă... Niște filfizoni privesc disprețuitor această adunătură păcătoasă a semenilor săi. Robi criminali, atâtea elemente distrugătoare a societății umane... Dintre filfizoni unul o ia grăbit spre cofetăria din centru, unde va consuma un tort cu drăgălașa girls dela Teatrul Corcoduș, iar plata o va face din cei 500 lei primiți dela un agent de piață drept recompensă pentru serviciile ilegale făcute... Ce să'i faci?... fetița cere parale, iar leafa-i puțină... Convoiul între timp ajunge la acel lăcaș, care i s'a fixat ca domiciliu forțat de societatea umană, drept loc de corectare... de reprimare...

◆◆◆

În grupul arestaților un moșneag cu plete albe, gubiță în spinare, de-abia se ținea de convoi. Își pune toate nizuințele de a nu rămânea de grupul eliminaților din societate, ca nu cumva reprezentantul societății, gardianul, să o facă pe supăratul. Un Ford cu opt cilindri îi oprește într'un moment dat văzul, farurile orbindu-l pentru o clipă, ca apoi lapovița murdară să'i stropească sraiele sdrențoase...

— Cine o fi măriia sa? — întreabă moșneagul stergându-și fața de noroiul rece.

Măriia sa din mașină este unul dintre acei șefi ai societăților de contrabandă, cari din Forduri și Buickuri dirijează marfa neagră, ce trece peste hotare și din care și tu moșlică ai adus un sac în spinare în zilele trecute pentru 40 lei „nopsam” peste granița cehească. Ai venit în întinericul nopții cu frica în sân, să nu te prindă legea și zâmbeai gândindu-te cum din cei 2 poli vei cumpăra o pâine celor flămânzi de acasă, vei pune puțin petrol în lampa uscată... În sac era mătăasă, aceea fină mătăasă, care are destinația să acopere trupurile feminine înfocate în ritmul foxurilor nebune a jazzurilor dela orașe... În inima ta n'fricoșată cânta a frică un saxofon... Ai avut ghinion, — ar zice șeful, din Ford, în locul tău. Te a pedepsit Dumnezeu, ai zis tu când ai fost prins de grănicer cu marfa în spinare... S'au dus cei patruzeci lei, s'au dus toate visurile frumoase... Acum ispășești tu contrabandist în celula izolatoare și de deparazitare socială, iar mătasa tovarășa ta de contrabandă așteapta cu resemnare în magazia dela vamă să-și primească botezul legalității spre a străluci în vitrina unui magazin, până când tu te ofilești în acea magazie umană...

În acest timp șeful din Ford se află în plăcuta sa societate, înconjurat de tot ce are mai elit și aristocrat societatea umană din acel orașel. În aburii cafeluței fumându și havana indignat citește că, la Tarna Mare, la Bicsad, comune din jud. Sătmăș, țărani aducând marfa de contrabandă la somațiile legale a luat-o la fugă, părăsind marfa și căzând în urmă atinși de gloanțe în zăpada proaspătă din acea noapte. „Ce neatenți sunt acești nemernici; iarăși doi saci de marfă în minus, iarăși pagubă din neatenția lor” — mormăie între dinți șeful și în semn de indignare nu poate să, decât câte un sular la ruletă în acea seară...

◆◆◆

Palidă cu buzele albe, cearcăne negre la ochi stă ghemuită pe patul de scânduri a celei întunecoase Anuța. Prin ferestruica cu zăbrele sclipocind și curioasă își aruncă zarea câte o stea de pe bolta neagră. În întineric parcă vede fața roșie a micii ființe născute în dosul surei, buzele grimate gata a plânge și a zbiera în lume: „Uite am venit, deși nu m'ați dorit, sunt aici vă place, ori nu vă place”... Dar fata mamă îngrozită lipește mâna pe gurița micuței: „Nu, nu, ferit'a Dumnezeu, nu țipa, nu e voie, mă omoară mama și tata, mă părăsește Ion, mă batjocorește satul...” Când mâna-i lipită cu putere pe micuța gură obosită cade, nimeni nu mai plânge, e liniște mortală, numai un câine latră în depărtare și un liliac zboară făcând loopinguri curioase.

În întinericul celulei parcă se aude vocea teribilului procuror: . . . scoateți din rândul societății *aceasta mișelă, care a omorât o ființă, a răpit un viitor membru a societății umane*. . . . Anuța ghemuită pe patul de scânduri plânge și cu groază se gândește la cea ce a făcut și cere iertare dela societatea umană. . . . dela toți pe cari i-a vătămat.

◆◆◆

Miros greu de „Chat-noir” plutește în aer. Sub ghirlandele împletite din sute de becuri colorate aluneca perechile încântătoare la melodia unui vals erotic. . . . Numai frumoasa Vally nu dansează, ci stă ghemuită într'un jilț comod, tremurândă, cu cearcăne la ochi și cu privire rătăcită privește în cocktailul spumegos din pahar. . . . „Ce e cu tine draga mea? — o întreabă îngrijoratul soț, întotdeauna amabil și atent față de soția sa. Încântătoarea Vally îi soptește la ureche: „Plecăm George, sunt extenuată, nu pot sta mai departe. . . .” Iar acasă Dna Vally face reproșurile obișnuite și promite pe tot ce are mai drag, că nu se mai supune încă odată unei astfel de operații căci mamoșul a spus că e pericol de moarte. . . . Iar încântătorul George, teribilul procuror, cu mâinile împreunate promite o atenție deosebită și cu verva-i cunoscută dela bară convinge pe soția sa, că nu poate exista mai teribilă greutate, mai incomod ceva, ca și copilul aceea mică broscuță miorlăitoare, care te reține dela societate, dela prieteni și tot ce-ți oferă cercul tău social. . . . Brrr. . . . copii! . . . În budoir e cald, radioul cântă și micul Fifi, adorabilul cățeluș, din pufurile sale aprobă lătrând: în numele societății umane. . . .

Crăciunul amintirei

Dr. Alexandru Nicorescu
publicist — membru al grupului

*În noaptea asta sfântă de Crăciun
Când peste prag colinda se strecoară,
La vatra'ndepărtatului cătun,
În noaptea asta sfântă de Crăciun
Fiorul amintirei mă'mpresoară.*

*Aveam și noi un brad strălucitor
Ce-și răsfrângea lumina în oglindă;
Și'n fața unui foc mângâietor
Noi ascultam uimiți, cum în pridvor
Se'nfiripa, în tremur, o colindă.*

*Sunt ani de-atunci! Cătunul părăsit
În vitregia soartei ne'ndurate,
Din zi în zi povestea și-a urzit
Pe vatra unde eri a strălucit
Noianul de-amintiri înseninate.*

*Pășesc încet, o umbră se desprinde
Și stropii de tăcere ce greu cad!
Tăceți, aud frântură de colinde,
Pe vatra amintirei se aprinde
Lumina fermecată-a unui brad!*

*În noaptea asta sfântă de Crăciun
La vatra spulberată și pustie,
Cu sufletele grele se adun,
În noaptea strămoșescului Crăciun,
Toți, ce-au avut cândva, o bucurie! . . .*

Alex. Nicorescu

Viață din viața unei lumi neînțelese

— de Th. I. Țucanovici —

Sub niște brazi seculari, coperiți de zăpadă, la marginea unui codru, un cerb și o căprioară își găsiseră adăpost pentru o noapte așa dupăcum le-a hotărât animalelor, Ziditorul.

Brazii cu ramurile întinse ca niște policandre de biserică erau luminați de o lună fosforescentă, care urca deasupra vârfulor învăluite în omăt. Steluțe de zăpadă, cădeau de sus pe fruntea căprioarei. Cerbul întindea botul către ele topindu-le cu suflarea lui caldă. Ochii lui mari și vioi se încălzeau în lacrimi dulci ca picăturile de rouă, păreau aprinși ca niște smaralde din fundul mărilor. Simțea suflarea fierbinte a căprioarei, pe lângă urechi ca mângăierea unui vânt proaspăt de Iulie în amurgul serilor răcoroase. El cu privirile veșnic treze n'avea timp nici să-și închidă pleoapele de grija necunoscutului, de temuții lupi, care toată noaptea umblau, prin codrii în haite, lihnii de foame.

Căprioara mai obosită din cauza făturii sale delicate a întins capul peste grumazul lui ca pe o perină și și-a închis ochii ca două portite. A adormit. La un moment a tresărit din scurtul vis, deoarece auzise un sgomot aproape imperceptibil în brădet, ca o împușcătură sinistră de armă. A deschis ochii în mai puțin de o secundă și când s'a convins că nu este nici o primejdie și cerbul e aproape, i-a închis din nou într'un suspin. El abătuse capul cu coarnele rămuroase dealungul trupului ei, să vadă dacă-i liniștită, întrucât această liniște nu era decât propria fericire. Apoi, a rămas așa cu ochii pironiți la ea urmărindu-i zvâcnirile inimei și aburii calzi ai botului. Așa cum știu să privească aceste animele numai copii uneori mai privesc, cu

ochii aceia limpezi ai blândeții ce cuprinde totul.

Și cum sta așa ca o stană de piatră, el a început. Să se gândească, — la ceea ce numai un cerb poate gândi — ca un animal fără legi morale. Scurta lui judecată se limita numai la ce văzuse și auzise de când fusese pui mic, mic cât un mănuleț, de când începuse să sară stâncile, grăbiși la picior, să roadă vârfuri de arbuști, frunze, și iarbă parfumată cu flori. Acum era numai de 5 ani, vârsta destul de vâjoasă, îi crescuse coarnele puternice și copitele ca fierul pentru a se apăra la nevoie cu dușmanii.

Se gândea la seara aceea de toamnă îngălbenită, când a cunoscut mai bine pe mama lui, când au odihnit lângă cioporul de brazi din vale, când ochii ei se făcuseră ca doi cărbuni stinși, și a întrebat-o:

— Ce ai măicuță, ești obosită?

— Nu i-a răspuns și i-a arătat o rană între coaste. De acum pentru mine se întuneacă orizonturile, dragul meu, pier brazii, pior bucuriile și mă alungă fătura, departe. Atunci și-a întins capul către el și a înlemnit cu ochii spre cer. L-a lăsat mic de două luni așa cum rămân puii de cuc în tragedia lor conștiință, sau cum rămân orfanii cei pierduți ai lumii.

De atunci a buimăcit cărarile munților din ciopor în ciopor de cerbi și căprioare cu dorul de a se înfrăți cu cineva. Și printre cerbi și căprioare află gelozie, ură și îngâmfare așa că unii dintre falși prieteni l-au dus într-o zi la izvor și plecând furis de lângă el l-au lăsat mișelește lupilor pentru a-l pierde. Alții l-au împuns uniți, cu coarnele pentru o căpriță cu care se împrietenise, iar când

Dr. Th. I. Țucanovici
funcționar — membru al grupului

era la împărțeala vreunei ramuri cu flori îl îndepărtau lovindu-l fără vină.

Și așa fiind, creatorul care vede pe toate și știe totul făcându-i-se milă de el a coborât pe pământ într-o bună zi pe lumina soarelui. L-a găsit stând la izvor privind și chipul în apă și l-a întrebat:

— Ce faci podoaba mea aci?

— Mă răcoresc, și mă gândesc Doamne ca un cerb, că n'am pe nimeni în lume. Sunt din mila Ta prea supus și de aceea toți mă urăsc.

Mai bine mă făceai om Ziditorule, dar fiindcă mintea mea mărginită nu cuprinde și nu înțelege nemărginirea Ta, voi trăi precum ai hotărât, singur.

— Podoaba grădinii mele, îți voi da tovarășe, o căprioară bună, blândă și frumoasă după cum ți-e gândul zise D-zeu! Și, vâști, din frunzari apără o fătura plină de viață în cât îi ardea inima ca focul și îi strălucea ochii ca jarul. Să știți de acum că ori de câteori șuera vântul prin codrii, murmură aple și cântă paserile în toate sunt melodiile mele muzica cerului voința mea. Vă clădesc su-

fletele pe aceste melodii nemuritoare, căci cine le înțelege și iubește pe mine mă va iubi.

Deodată s'a făcut un nor alb și D-zeu a pierit în dosul stâncilor Tismana, purpurate în apusul de seară ca un miracol neobișnuit.

Părea un curcubeu ce înconjoară nunții cu aureole infinite. De atunci cerbul și căprioara au rămas prieteni nedespărțiți până în iarna aceea când se odhuseră ca doi gemeni sub brazii seculari. Cerbul s'a aruncat ochii, cum sta așa culcat, mai la vale pe fața unui pârâș zglobiu ce sclipea la lună ca un bogat tezaur de diamante. În fiecare licărire vedea o nevinovăție imperceptibilă, o reflecție sufletească în care se adâncise cerul și stelele. Codrul în care nu se auzea nici o șoaptă părea că-l mistue cu adâncă-i tăcere unde toate viețile ieinau.

A văzut un trunchiu de copac asemenea unui vânător la pândă și a început să se întrebe: Aș fi în stare să mă apropii odată de un vânător să-i cer ertare? Căprioara care tocmai atunci se deșteptase din somn, îl auzi și pîmbându-și botul pe la botul lui îi spuse mângâindu-l:

— Oamenii dragul meu simt la moartea voastră multă deslătare. Cea dintâi ființă care ru i s'a supus a ucis-o; a ucis-o pentru iubirea de-a omori, adeseaori -Instinctele omului se împletește cu inteligența, se luptă deapururi ca două pisări în sbor și în realitate dau prefăcătorie. El ucide, însăngerează și regretă, apoi comătimește faptele sale pentru a avea un mijloc de scuză față de marele adevăr, căci adevărul e mai strălucitor decât dreptatea.

Lupii sunt mai îndreptățiti de cât oamenii, cred eu, deoarece nu au o altă posibilitate de a-și căpăta hrana, decât atacând silii de foame. Un schincet de lupi le-a tăiat vorba. Amândoi au tresărit drept în picioare, cât ai clipi din ochi, rămânând

atenți cu ochii și urechile spre codru. După aceea a urmat o liniște ca de mormânt, apoi el cu coarnele scutura o creangă coperită de zăpadă ca să-și înlădieze muschii gâtului cu-prinși de frig.

Amândoi au văzut o stea căzând din cer departe spre orizontul cenușiu, cu scâtei de foc după ea ca un tăciune. Căprioara a tresărit iar cerbul a bătut cu copita pământul ca și când ar fi voit săse împotri-vească acelui fenomen minunat și temut al necuprinsului. Altă stea a căzut, alta și iar alta până la ziuă, așa rând pe rând, spre diferite colțuri ale cerului ca niște rachete rebele fără țintă. Păreau zvârlite din arcu oțelit al vremilor deasupra oceanului de ninsoare. În sufletul lui s'a făcut un gol de teamă, încât fericirea i-a fugit sub geana ochiului înclinat de păreri de rău. După ce au perit stelele, chiar dimineța, vre-o trei lupi săreau în galop zăpada către ei, și fuga, au fugit aproape o oră, fără țintă pe unde numai D-zeu le-a arătat drumul, până ce s'au pomenit în marginea unui sat, lângă un pod.

— Dragul meu, zise căprioara ști și tu, că oamenii au găsit de mult pe D-zeu. Il slăvesc în biserică și se roagă la el să-i învețe să facă binele. Ei au credința clădită pe ertare, bunătațe, iubire și milă față de cei slabi.

— Da, dar nu pentru animale, pare-mi-se.

— Și pentru noi cred că a spus ceva D-zeu când a fost odată de pământ, dar oamenii au uitat să scrie. Totuși să încercăm cu prețul vieții adevărurilor, spre a ne pleca și supune omului. Uite, zise căprioara, la 100 de sărituri de aci, e o biserică și până ce mai e vreme să sărim în curtea ei, că ne ajung lupii.. Zis și făcut, și țop, țop, până ce odată sfârșir.... săriră tocmai când lupii se apropiaseră de gard. Sus în clopotniță a început să bată clopotul iar fiarele au fu-

git speriate spre codru. Dar clopotarul văzuse cerbul și căprioara înăuntru și a alergat în grabă la doi vânători care au venit cu puștile pline de plumbi să-i ucidă. Ambele animale stăteau în fața bisericii între cei doi brazi cu capetele ridicate solemn către ei și cu urechile drepte ca 'n fața unei supreme contemplații, lepădându-se de sine.

De lângă clopotniță unde se, încuibase moartea odetunătură a răsunat jilav răscolind liniștea sacră a bisericii și căprioara a căzut cu capul spre intrare într'un lac de sânge, cald.

A doua detunătură urmă și cerbul tresări într'un salt eroic simțind piciorul dinainte că i-se înmoaie. Atunci a îngenunchiat ios cu celălalt neputând să strige ca un om care își face rugăciunea apocaliptică. Tocmai atunci preotul, un om bătrân, s'a oprit la poartă speriat la văzul vânătorilor. Venise la liturghia de dimineată pentru ca să vadă ceea ce nu-i fusese dat până aci să vadă, niște oameni prăpădiți, nemiloși din întunericul moral al unui sat, unde lumina ajunge târziu, care luaseră viața unui animal iar celălalt piciorul și le-a spus:

— Ce ați făcut ticăloșilor?

— Am impușcat o căprioară părinte!

Intrând popa înăuntrul curței s'a apropiat de cerb, cu mâna întinsă mângâindu-l pe frunte. Animalul îi mirosea anteriorul, îi săruta căsmele și clipea rar din ochi către dânsul. Căprioara sta lungită și moartă.

— Cel mai mare păcat să știți! În grădina Domnului toate vietățile au drept la viață când se supun și voi le uci-deți. Cine știe secretul vieții lor care le-a îndemnat să vină aci.

După liturghie părintele spunea în fața satului întreg : »Când omenirea nu se va mai ascunde în dosul prefăcătoriei și uciderilor va fi superioară animalelor. Până atunci la ce bun cruda inteligență asupra

celor mici care deapururi tind să fugă de noi?. Legile lor multe vdr eși la lumină în veacurile viitoare.

Primăvara, fiindcă părintele lorgu îngrijise de cerb să i-se vindece rana, toată iarna, îl învățase să vină la el așa schiop cum era și îi da din palmă zahăr, flori de tei și apă din blid. Traia animalul paradisului acolo ca opodoabă nobilă, blândă și cuminte. Când rămânea singur venea la gard întindea bo-

tul printre lanți și săruta mâinile copiilor, bătrînilor și la toată lumea, înțelegând fără graiu să vorbească și să cucească inimile multîmii. Chian mâinile vânătorilor care i-au împușcat le miroasa în zilele de duminică, când acești oameni veneau să-și spele păcatele.

Când nu era nimeni prin curte, păștea mohor pe locul unde căzuse căprioare apoi se culca singur, gânditor, privind vâzduhul din care cădea câte o stea deasupra munților.

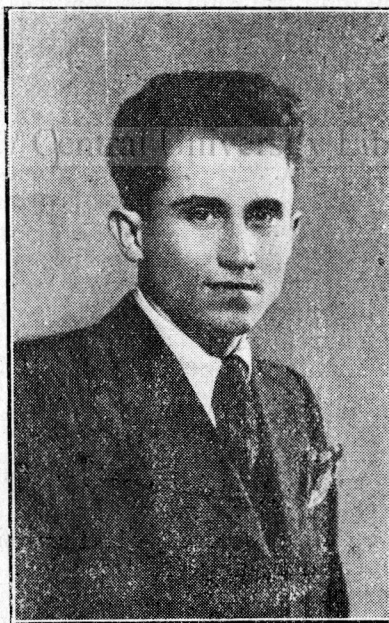
Crăciunul, generator de datini strămoșești

de Oct. Ruleanu

Serbarea ădătinilor este o etapă de românism la pragul unei lumi patriarhale înecate în apele modernismului exagerat. Este un bun prilej de reînviere a frumosașelor noastre obiceiuri de Crăciun, obiceiuri desprinse din negura vremurilor și perpetuate ca o comoară de scumpe rarități.

Retrăim acum, întreaga atmosferă de basm a Crăciunului de altă dată. Ne aducem aminte de poveștile copilăriei, cu sate ascunse sub nămeți, cu înserări tainice pe zimții de fier ai gerului tăios.

Iată izbucnind pe ici coala luminii palide la ferestrele scunde. Înăuntru e bine și cald.. E veselie și bucurie. În liniștea compactă sbărnăc deodată în noapte, un glas de copil. E pi-eurul de argint al colindei, ce ne bate în geam și ne cere ascultare. Și-apoi glasurile curg năvală, ca un șuvoiu de viață. Și cu cât sânt mai stridente, mai ascuțite cu atâta ele spintecă vâzduhul mai rugător, în imn de sărbătoare. Satul vuește de clocotul vocilor întăziate. Colindătorii vorbesc cu dumnezeirea. Pentrucă în noaptea Crăciunului totui e sfânt. Total vorbește.

DI Octavian Ruleanu

Bătrân ca vremea și gârbov, Moș Crăciun, simpaticul moșneag cu barba de zăpadă și ochi de cărbune, sosește încercat de daruri multe pentru copiii ascultători. Ușile se dau în lături și casa se umește de fiorul bucuriei. Copiii scâncesc, tupilându-se prin colțuri, bolborosind cuvinte îngăimate din frică și veselie. Câtă mișcare nu intră acum în orice bordeiu uitat de lume și de viață!...

În orașe noaptea ajunului e noapte comună, cu nimic specific. Doar îngerul, acest oaspece a înlocuit pe românescul și șăgalnicul Moș Crăciun, mai exaltează imaginația copilașilor care așteaptă cu inima adusă mototol în gât, clipea fericită a vederii pomului de Crăciun adus de înger.

O ce delir!... ce freamăt de bucurie îndescriptibilă. Pomul de Crăciun, bradul, o importatie germană, generalizată azi în întreaga creștinătate, apare în jocul luminilor șerpuitoare ca o arătare divină. Darurile ingerașului bălaiu, cu aripioare de vânt și vis, sânt nenumărate sub bătaia privirii mulțumitoare a copilașilor care le-ar înghiți de fericire. Părinții nu știu ce să facă. Să râdă sau să plângă. Este o clipă de uitare lumească, de părăsire a mizeriilor zilnice și a greutăților de până acum. Ce puțin ține însă clipita!... Și totuși pururi o dorim ca o reconfortare, ca un balsam înviorător. Aici e una din marile semnificații ale sărbătoririi Nașterii Dumnezescu-lui Mântuitor.

Nu peste mult auzi apoi și clinchetul unui clopoțel prevestitor de pietate. Cățiva copilași tașnesc pe ușă, împopoțonați cu căciuli mițoase, ținând drept ca un trofeu, steaua sclipitoare de minunații dumnezeiești. Și povestea începe din veac și se sfârșește cu magii ce proștern daruri luminosului copil din iesle.

Și tot așa sosesc deavalma oaspeții. Nu întârzie nici capra, turca sau brezaia, arătarea șperietoare de copii cu bot lung și clămpănitor. Câteodată se abat și Irozii, Viflaimul sau Craii dela Răsărit, adevărate teatre ambulante.. În fața lor nu știu ce să admiri mai mult, vechea și totuși noua poveste a lui Irod, cu uciderea celor 14 mii de prunci pentru aflarea lui Cristos, sau tehnica naivă și maestrasă în simplitatea ei a interpreților mascați la repezeală și transformați rapid în Crai, ciobani, îngeri și frozi.

Deși originea Irozilor se pierde în mitul popoarelor nordice, noi tu toate acestea i-am asimilat credințelor noastre romanice.

Nu trebuie să trecem cu vederea, că sărbătoarea Anului Nou, care coincide cu Sân — Văsaie, formează în mintea Românului același cadru cu Crăciunul. Și dacă Anul Nou aduce cu sine datini înafara isvorului religios de inspirație, este ușor de observat că tocmai ideea unui nou an, a unei noi etape de viață formează un mare semn de întrebare pentru fiecare om.

Amintim în treacăt frumusețea datinei plugușorului, expresia însăși a vieții agricole; apoteoza sfintei munci a pământului, datina prea puțin cunoscută la noi în Ardeal, și ne oprim un moment la diversele obiceiuri și superstiții din seara Anului Nou.

Care dintre noi n'ar dori să știe acea veșnică enigmă a viitorului? Căci nu este greu să observi că germele neobosit al supozițiilor roade până și cele mai iscusite minți, dându-le îndoeli și speranțe în cadrele superstițiilor care au existat și vor mai exista. Să nu ne mirăm deci prea mult de rolul covârșitor al curiozității la popor.

Întâia și marea problemă des legată de noaptea sfântă când firea încremenește în extaz iar dobitoacele vorbesc între ele de nu-i bine să le ascuți, este problema *ursitei*. Neobositul folklorist din trecut, Simeon Florea Marian în voluminosul său studiu referitor la sărbătorile Românilor ne dă nenumărate exemple de modul cum fetele procedeau prin fel de fel de mijloace să desprindă din ceașul vremii, figura viitorului soț sau cel puțin un indiciu cât de mic pentru a-l descoperi.

Viitorul nu preocupă însă, numai pe tinerele fete care stau în fața unei mari răspântii de viață. Părinții și bătrânii care tânjesc pururi în oftări după trecut, au și ei vagi speranțe și luminoase viziuni de viitor. Oricât de bătrân ar fi cineva,

primește cu nespusă mulțumire câteva vorbe bune scoase din aruncatul boabelor de grâu ori de porumb. Vezi imediat cum în ochii lui stinși licărește un firicel de înaltă tensiune vitală.

Dar Anul Nou este și un însemnat punct pentru meteorologia țaranului nostru. Și nu rare ori stai uimit cum din superstiție se nasc uneori așa realizări, încât nu mai știi de este o simplă coincidență bizară, sau un joc al naturii pe care poporul în intuiția sa îl presimte. Ustensilele trebuincioase stabilirii mersului vremii în noul an, sânt la îndemâna fiecăruia. Se desfac 12 modeste coji de ceapă, se umplu cu sare, se așează pe un loc svântat în noaptea Anului Nou și se așteaptă minunea. Fiecare coajă reprezintă o lună. Dimineața cele cu sarea umedă prevestesc ploae și vifornită în luna respectivă.

Am spus destul — credem — în limita acestei prea paliative icoane la minunatelor noastre datini de Crăciun și Anul Nou.

Din întreg complexul sărbătorilor acestora, desprindem ca o consecință, o arzătoare iubire de credință a neamului românesc. Toate manifestațiile profane, pornesc tocmai din marele și adâncul sentiment religios al țaranului nostru. Iar dacă uneori elementul profan covârșeste sămburele mistic al adevărului religios, este numai din nepotolita sete de cunoaștere, înăscută în om.

Biserica creștină, lipsită la început de fast și pompă deșartă, a sfârșit mai târziu prin a ceda puțin câte puțin tuturor inovațiilor laice. Mintea cere pururi ceva nou. Religia dă prea puține explicații diferitelor fapte și întâmplări. De aici apoi acea îmbibare de fantastic și miraculos, venită din spiritul oriental veșnic în goană după forme noi.

Nu era deci nefirească o suprapunere de elemente creștine peste fondul mitologic păstrat dela străbuni. Saturnaliile romane, sărbătorile fastuoase, cădeau și ele pe la sfârșitul lui Decembrie. Creștinismul a dat nouă haină în nimbul nașterii

salvatorului omenirii, și i-a zis Crăciun Datinele toate le-am moștenit, bineînțeles cu diversele schimbări inerente timpului.

Prin urmare totalitatea obiceiurilor în legătură cu Crăciunul, și Anul Nou, (facem abstracție de Bobotează) constituie esență însăși a sufletului românesc.

Cultivarea lor, așa în haina primitivismului și a naivității, este o problemă de conștiință. Pentru că să nu uităm. Venit-au vremuri grele, și puternice transformări au rostogolit în haos, trecutul. Poezia Crăciunului este astăzi în mii de lăcașuri o sumbră realitate. Moș Crăciunul a murit și el, în nenumărate dați, de foame și de frig, nu în împărăția palaturilor de cleștar cu turturi de ghiață unde el tronează, ci în glodul pământului frământat de oameni în aspect de noroi și văduvit de smălțul zăpezii. De un timp încoace, de multe ori Crăciunul nu mai apare gătit în purpură de neaună nevinovată. El este trist, negru, îndurerat și întunecat sub coviltirul unui cer ca leșia, posomorit și el de marele defect al omenirii cu inimile de pământ.

Dar să nu alunecăm pe panta deschisă de vreme. Crăciunul trebuie să trăiască în poezia păstrată din trecut. Să încercăm s'o facem. Să alungăm lumescul real și să trăim prin suflet. Și acest suflet este închis în datinele noastre românești și strămoșești.

Să luăm lanterna sufletului nostru și să colindăm satele unde caerul vremii pare că n'a întunecat pe deplin Crăciunul. Acea bucurie de nedescris, acel fior de tresărie îmbrăcată în formă de datini, să-l plantăm și noi aici la oraș în cosmopolitismul unei răscurci de civilizații.

Să răsune în Sătmăru românesc acum măcar, Crăciunul sfânt, vechiu ca însuși poporul nostru. Este un nimerit prilej de regenerare. Și prin regenerare la civilizația adevărată cu antene în inima pământului nostru.

INCRESTĂRI

Probleme

Gânduri de ziua unirei

În vremurile acestea tulburi, când popoare ambiționate de intrigi și de interes caută să se întâlnească înarmându-se pentru a sfida orice tendință pașnică, dreptatea fiecărui neam trebuie susținută intens, și până la alte mijloace, numai cu adevăruri istorice. Ocaziile de manifestări pentru lămurirea celor induși în eroare trebuiesc căutate nu așteptate, cum am făcut până acum, pentru a le scăpa ori întârzia. Cu firea noastră de a nu reacționa până nu ne nșeapă realitățile, am scăpat multe ocazii de lămurirea indușilor în eroare, dar am și neglijat destule împrejurări. Cazul cu 1. Dec.

Această simbolică zi care a întruchipat aspirațiunile întregului neam românesc îndelung răbdător de amarnice suferinți nu i s'a dat importanța cuvenită măreției ei până nu s'a ridicat amenințător și sfidător. Ducele. Nu i s'a dat nici un fel de importanță mai bine zis fiindcă, argument de scuză, noi am socolit unirea din acea zi ca ceva firesc și care odată înfăptuită nu mai avea nevoie de nici o proslăvire. Nu ne știm cinsti zilele noastre mari așa cum se cuvine și nici nu le cinstim pentru că suntem grăbiți preocupati și zăpăciți de a slăvii și capta iureșul unor egoiste interese, răspundem noi acelor „înțelepți” cari vin cu astfel de scuze. Dar să revenim. Dacă nu se ivea aspra lecție a prea încrezutei Duce pentru a cere dreptate pentru Ungaria, pentru Ungaria ocrotitoarea teroristilor de la Janka Pusta, pentru nobilimea maghiară reprezentată atât de strălucit prin

ilustrul falsificator de dolari Vin-discretz, pentru un popor ce în erunta lui sălbătăcie a sfărtecat pe roată trupul lui Horia, spânzurând și schingiind în mod barbar sute de români nevinovați, dacă nu răsăria un Mussolini apărător fațis, dar indus în eroare de anumiți meșteri unguri, ziua de 1 Decembrie ar fi fost și rămânea o simplă zi a anului. Și rămânea o simplă zi fiindcă așa suntem noi, drăcoși. Ne-aprindem repede atunci când nu prea trebuie pentru a ne potoli în fața lucrurilor serioase; suntem prea sărbătorești pentru lucruri de minimă importanță pentru că să căscăm mereu la ocazii solemne.

Caracterul educativ și patriotic al acestei zile nu l-am evidențiat nici nu l-am exploatat pentru a l sădi în inimile urmașilor. Ne-am mulțumit doar a-i monopoliza semnificația pentru a face caz de patriotisme în unele împrejurări politice. Atât. Față de svârcolirile și intrigile ungurilor și ai uneltelor lor am răspuns doar prin Liga antirevizionistă, inițiativă particulară de a trezi unele conștiințe, Liga în care, ca de obicei în orice alte împrejurări, s'au cam îngrămădit și fac adesea gură mulți dubioși în ceace-i privește sentimentele iubirii de neam, în zile fără nici o semnificație, cu aranjamente slabe, mai mult prilejuind verificarea unor simpatii politice sau alte chestii. Nu s'a imprimat îndeajuns în sufletele mulțimei măreția și adâncimea acestei sfinte zile. Nu s'a intensificat prin nimic în străinătate dreptatea cauzei noastre. Dacă nu ne desmetecia visul urât al înflăcăratului pumn

mossolinian, această zi de 1 Decembrie se pierdea în vraful celor 365 zile ale anului. Noi îi suntem mulțumitori celui Duce dușmănos, pe care credem că-l vom convinge în curând de justetea unei cauze istorice, pentru că prin declarațiile sale eronale ne a făcut să ne aducem aminte de noi și de păcatele noastre, de noi și de zilele noastre sfinte. Se afirmă prin aceasta, întărindu-se odată mai mult, înțelepciunea poporului: Fiecare rău cu binele lui.

*

Dar în această zi de 1 Decembrie și în alte zile de reîmprospătarea sentimentului patriotic național ne-am mărginit a evoca doar trecutul nostru cunoscut, sbuciumat și amar, a înșira fapte pe cari le știm și nu ni le contestă nimeni nici chiar adversarii atât de înverșunați, Ungurii. Nu am accentuat asupra obiectului și dacă s'a făcut s'a făcut prea puțin. Ungurii, azi, au încetat să ne mai conteste faptul de a fi fost noi cei dintâi aci, pe aceste pământuri Ungurii se leagă prin revizionism de un drept pe care l ar avea asupra pământului Ardealului, revendicându-l, ca unii ce l-au stăpânit aproape 1000 de ani, ca unii cărora, în baza acelei stăpâniri silnice, le revine de drept. Noi nu am reliefat încă în nici o împrejurare neseriozitatea și subrezența acestui punct de vedere, deși, precum am zis, cu aceasta fac mai mult caz Ungurii. Nu am reacționat și nu le-am combătut, pentru a le scoate din cap pe cale pașnică, această idee fixă, Ardealul. Deloc. — Mă gândesc, firește, la străinătate. — Din contra, prin hărțuile noastre, le-am dat ocazie să și ademenească partizanii nestinșeriți. Uită însă, sau le convine să uite, stăpânii noștri vecini aciuți acolo unde sunt, de foamea stepelor Asiei, că pământul și poporul pe care și-l revendică în baza unei stăpâniri samavolnice, ca acel popor al „olahilor”, a fost într-o continuă protestare și revoltă

incontra nobilului popor maghiar plin de brandenburguri, de inchisori iobăgești, proteste ce indicau o stare nefirească, o nedreptate. Dar acestei Ungarii nobile, pe care ooincarul valah a scăpat-o de fericitorul rai bolșevic, acestei ungarii de dragul căreia dl. Mussolini se dă în

vânt dela o bucată de vreme îi trebuie mereu amintit, nu de alta dar pentru a nu fi acuzați că n'am prevenit lucrurile: „*Hotarele actuale ale României sunt rezultatul evoluției de veacuri a unei idei de dreptate. Procesul stabilirii granițelor este definitiv sfârșit.*”

CONST. GH. POPESCU

Necesitatea scrisului românesc la graniță

Nimic nu este mai pasionant decât a scrie. Nu credem să fie ceva mai sublim pe lume cași puterea cuvântului, puterea ideilor generoase așezate pe hârtie pentru a fi comunicate semenilor ca să te înțeleagă, ca să le apropii sufletul de al tău simțindu-i una cu tine. Nu poate fi o satisfacție mai mare pentru cei înzestrați cu talentul scrisului frumos, decât văzându-se cum sufletul său, cum eul său, cum întreg complexul său de gândire se transplantează în marea masă a cetăților, modelându-le sufletul, mintea și cugetarea după a sa proprie.

Satisfacția aceasta, bineînțeles, trebuie să fie desbrăcată, însă, de orice egoism, căci numai astfel poate fi ea generatoare de ambițiuni creatoare și nu de îngâmfarea retrogradă.

Ne închipuim că aceste sentimente trebuie să miște pe marii noștri scriitori cari le întăresc energiile creatoare spre nemurire.

Cu totul altfel trebuie privită problema scrisului, aci la granița țării. Aci scrisul este un imperativ național tot atât de indispensabil cași o bună administrație, o gospodărie corectă sau o pază bună.

Întărirea granițelor, mai ales aci, nu se face numai prin întărirea economică, administrativă sau militară a elementului autohton și majoritar, ci în special prin întărirea sufletului, prin trezirea sentimentelor generoase atât național cât și cultural. Ori, pătrunderea grafului românesc ales, pătrunderea culturai specific naționale nu se poate atinge altfel, decât prin scris.

Granița noastră de Nord-Vest a fost și în trecut și este și azi nu numai una geografică stabilită prin tratatele de pace, dar și una etnică. Aici, la aceasta graniță se împiedică elementul românesc de cea mai curată rasă, cu elementul minoritar fost dominant înainte de unire.

Tocmai datorită acestui fapt, stăpânirea streină, aici a neglijat mai mult culturalizarea elementului românesc pentru a-l ține și mai mult în întunericul sufletesc ce-l aduce cu sine analfabetismul și lipsa de școlarizare. Și, ca o dovadă a spiritului de conservare națională, tocmai aci la graniță, elementul românesc s'a dovedit a fi din toate răspunerile refractar la orice încercare de asimilarea unei culturi streine, a unei limbi streine și a scrisului strein de limba ce-o vorbea.

Unirea, înafară de bagajul de firci și bucurii pe care le a adus cu sine în mod firesc, a mai avut și un alt efect binefăcător: descătușarea tuturor forțelor intelectuale creatoare, până atunci ascunse și chiar nebănuite, în special pe tărâmul cultural.

Tinerii români, tinerii dela Unire și până azi, din primul moment au simțit îndatoririle lor în direcția culturalizării maselor românești și s'au pus cu toată puterea lor creatoare, cu tot entuziasmul lor generos în slujba celui mai însemnat imperativ național aci la graniță: ridicarea culturală a poporului românesc pe toate căile și în special prin scris.

De aceea apoi, dela Unire și până azi, nicăiri în restul Țării nu vom

Dr. Lucian Brețan
notar public — membru al grupului

putea înregistra atâtea aciațiuni, atâtea reviste culturale, atâtea gazete, teatre de diletanți, cași aci la graniță.

Poporul atât de batjocorit de către conlocuitorii minoritari, pe timpul când aceștia erau încă stăpâni peste destinele lui, trezit din letargie, vrea să dovedească cu orice preț, față de supremația economică a concetățenilor minoritari, cel puțin gradul de egalitate dacă nu chiar și de superioritate, în cultură.

Acesta este — credem unicul și cel mai plauzibil motiv al apariției revistei noastre „Afirmarea”. Titlul este foarte fericit ales, fiindcă toată activitatea acestui modest grup de tineri entuziaști, ce înseamnă altceva decât afirmarea culturalității neamului românesc de pe granița din Nord-Vestul Țării!

Scrisul pentru cei dela graniță nu este un mijloc de a crea venituri materiale sau de aș face o avere, ci exclusiv un sacrificiu material.

El, pentru cei ce îl exercită, nu este vreo platformă de ridicare la mări. Nici unul dintre cei ce practică scrisul, aci la graniță, nu și face iluzia nici de a deveni poet cu renume nemuritor ca Eminescu, nici de scriitor sau literat cum mulți sunt — slavă domnului — în aceasta prea-slăvită țară.

Nici unul — credem — dintre cei ce, cu mai multă sau mai puțină competență scriu aci la graniță, nu și comunică ideile sale prin acest mijloc din spirit de parvenire în nici o direcție.

El se simte puțin și simplu, un

factor prin care se servește, fără vre'un interes egoist, cel mai suprem imperativ național aci la granița Țării pentru a o întări cât mai mult și pe aceasta cale: prin scrisul românesc!

LUCIAN BRETAN

Un semn și o amintire

Ne găsim în plină desfășurare de atmosferă evocativă. Desvelirea statuii lui Vasile Lucaciu, ne-a reactualizat toată gama sbuciumului de-atâtea vecuri, a mult încercatului nostru Ardeal. Sânt momente unice, menite să pornească stăvilarul gândurilor și să fortifice conștiințe amorțite, în aceste vremuri de bejenie sufletească.

Dar alături de figura luptătorului, s'a ridicat încă o contribuție tot atât de tainică. Este slova topită din suflet, și rânduită după socoteala cea fără sfârșit a permanentizării. Vasile Lucaciu va rămâne prin viața sa și în filele a șternute spre citire și pilduire de mult regretatului nostru coleg și colaborator Corneliu Mezea. Monografia, recent apărută din străduința dlui prefect al județului nostru care a publicat un concurs în acest scop este unica lucrare amplă și documentată din genul acesta, și aici la noi.

Cartea neuitatului nostru Corneliu, poate să ne fie un semn bun pentru inaugurarea paginilor mărețe din care să se desprindă colțul acesta de țară așa cum a fost și este el. În același timp, cartea ne este și o amintire dragă nouă. Întâiu că ea îți arată în ansamblu, romanul unui vulcan de suflet românesc, și apoi că ne va aduce aminte de autor, tânăr și înzestrat, cărturar, căzut victimă unui stupid accident, în vârstă anului acesta.

Fără să fim bigoți în superstiții, credem că există totuși o logică înefabilă a semnelor. Sântem dispuși să vedem în toate împrejurările de hazard din prezent câte un »semn«, în dosul căruia se ascunde acel semn de întrebare a cărui interpretare atârnă numai de modul cum noi ne știm canaliza viața noastră spre drumul muncii naționale.

OCTAVIAN RULEANU

Procese literare

Municipiul nostru, în general, oferă o viață monotonă.

Pentru intelectuali în special.

Cercurile românești și-au tăiat toate punțile de legătură. Singura ocupație »en vogue« o formează cancanurile și intrigiile politice.

Coloritul înstrăinat al orașului tinde să înăbușească orice pulsație spirituală românească.

Multă vreme s'a căutat o formulă de salvare.

Planuri entuziaste au fost puse în discuție, s'a discutat, s'a regulamentat uneori, pentru a se ajunge, la nimic de cele mai multciori.

Recent, grupul »Afirmareii« e preocupat de o sugestie nouă: procesele literare.

Gruparea intenționează să deschidă, în cursul lunii Ianuarie, seria unor astfel de procese.

Ideia este cât se poate de bine venită și are mulți sorți de izbândă.

Procesele literare, prin discuțiile antrenante pe care le oferă, prin în crucișarea de teze și antiteze, aruncă în balanța celor câteva ceasuri viată înșasi cu toate problemele ei.

La discuții, înafară de »procuror« și apărătorul din oficiu, poate participa oricine:

Juriul care va rosti sentința va fi format din intelectuali municipiului.

Programul va fi completat cu recitări și canto.

Credem că profesorii și învățătorii, în primul rând, vor încuraja această admirabilă inițiativă.

Se vor discuta probleme literare, cazuri judiciare celebre, probleme de psihologie, pedagogie și sociologie. Orice ședință, cu programul unui astfel de proces, va fi o adevărată desfășurare spirituală.

O descătușare din grijile cotidiene și un sbor spre ideal.

Grupul »Afirmareii« intenționează deschiderea acestor procese literare în cadrul unei discuții asupra cărții domnului Pericle Martinescu: »Adolescenții dela Brașov«, carte care a declanșat, dealtfel, o aprigă discuție în contradictoriu, în arenă, recenziilor și criticelor găzduite de »Vremea«.

Organizatorii vor invita atât pe d. Pericle Martinescu — autorul cărții — cât și pe d. Octav Suluțiu, subtilul critic dela »Familia«, întrucât d-sa a fost până azi cel mai violent »procuror« al cărții amintite.

În caz că cei doi scriitori vor accepta invitația, acuzarea o va susține d. Octav Suluțiu iar apărarea, alături de autor, un publicist sătmărean.

Deasemenei, se va putea inscrie la discuție oricine, fie în cadrele acuzării fie în apărare.

Data și programul primului proces literar la Satu-Mare, vor fi anunțate la timp.

Valeriu Cărdu

DARI DE SEAMA

CĂRȚI

demn insistent și garanție serioasă, chiar când e vorba de scriitor cu renume, spre a atâta cât de cât acest gust fără sens și ascuns al cititului. La cei cățiva în curent cu scrisul, garanția unei cărți bune o reprezintă editura ori curiozitatea, dacă autorul e prea anonim.

Aci e cazul »Cugetării«. Această tânără editură s'a impus, într'un timp relativ scurt, într'atâta încât cărțile tipărite de ea au început și în provincie, printre cercetători, să fie așteptate și căutate. Increderea în »Cugetarea«, pe lângă orice alte considerente, se datorește calităților scriitorilor cari în toate cazurile au lăsat, până acum, în inima amatorilor, prin subiectele dezvoltate, urme cari țin trează o amintire plăcută pe lângă un preț, în raport cu alte edituri, incomparabil mai efin.

»Milionul lui Prichindel« ar părea, în o lume inundată și obișnuită cu fel de fel de maculatură, mai ales dacă te iai și după titlu-i atât de banal, neserioasă. Acestei situații adăugându-i și amănuntul, foarte important, că numele dlui Al. Olinescu este absolut necunoscut publicului de aci și din foarte multe alte părți, ar urma ca volumul să orneze doar, în combinație cu altele vitrina vreunui librar. Cartea dlui Olinescu nu merită această soartă cu toată că dacă nu intervenia popularitatea și seriozitatea editurii ca să-mi ispitească curiozitatea n'aș fi dat nici eu cei 40 lei prețul »Milionului lui Prichindel«. I-am dat de hotărul »Cugetării« și pentru a-mi astâmpăra o bănuială și nu-mi pare rău de loc căci am dat peste o carte bună și serioasă, Justețea și actualitatea temei

dezvoltate într'un stil ușor și antrenant face din această lucrare vitoare și necesară o lectură plăcută de pe urma căreia rămâi cu un îndemn la muncă și la viață. E vorba de sbuciumul unui tânăr bacalaureat, sărac, care neputând urma mai departe, n'a avut nici norocul de a intra sub ocrotirea statului. Întâlnind cuminența și îndemnul unei fete perseverente a putut însă, încurajat mereu, să-și găsească un rost fără a mai aștepta miluirea politicianului, speranța de azi a tuturor slăbănogilor.

Argumentația susținută pentru ocupațiile independente e logică și mai ales necesară în vremuri când totul se așteaptă de-a gata și când străinii abundă în toate întreprinderile particulare. Dacă cei ce azi îngroasă rândurile șomerilor intelectuali s'ar convinge de necesitatea și de frumusețea oricărei munci și dacă s'ar lăsa mai puțin ademeniti de intervenționismul corupător în speranța plasării la stat prin politicianism, mulți și-ar putea forma, cu o muncă inteligentă și renunțând bineînțeles la anumite mofturoase pretenții, o situație.

Felul cum pune problema și mai ales momentul în care pune această problemă, dl Olinescu face din lucrarea d-sale »Milionul lui Prichindel« o carte sfătuitoare și foarte binevenită.

E probabil că dl Olinescu să-și descrie propria-i viață și atunci meritul cărții e absolut de netăgăduit. Aceasta cu atât mai mult cu cât, persistă și se popularizează încă mentalitatea că »lumia de azi e a șmecherilor, nu a idiților cărî se dau în brânci după muncă«.

Pregătirea serioasă, munca asiduă și cinstită pe care o descrie, o cere și în care crede dl Olinescu nu se poate să nu

Dr Const. Gh. Popescu

Al. Olinescu

MILIONUL lui PRICHINDEL
roman editura Cugetarea, l. 40.

În Sătmăru nostru uitat și evitat de mulți, chiar și dintre acei ce-s plătiți și deci obligați să-l cerceteze, cartea dlui Olinescu de și-a găsit doi-trei cititori apoi aceasta e datorită reputației editurii. Pe-aci lumea-i prea obișnuită și s'a și cam plictisit cu atâta amar de scriitori, deși-i foarte nepăsătoare și neîncrezătoare față de acest soi de breslași.

Deaceia, pe lângă faptul că nu-și face cineștie ce gânduri din cauza lipsei cărților totuși când e vorba de citit ceva, e foarte pretențioasă. Trebuie să i se potrivească lectura cu slăbiciunile căci altfel n'a făcut nimic nici cel mai dumnezeesc mănuior de slove. În afară de asta nu se prea întinde mâna după cartea oricui. Trebuie în-

aibe rezultatul dorit, ajunge-rea țintei, satisfacerea vieții.

»Milionul lui Prichindel« este o lucrare merituosă cu mult suflet scrisă și cu frumoase perspective pentru dl. Olinescu.

Coca Farago

SUNT FATA

lui

ION GHEORGHE ANTIM

roman, editura »Naționala-Ciornei« lei 50.—

Azi, când cel mai neînsemnat mășgalici își dă, în ciuda lipsei oricărei însușiri, importanța celui mai genial, dar neînțeles scriitor, e surprinzătoare apariția cate unei tinerele femei care se ridică prin forța unui real talent spre a deschide ochii unor barbați cititori, obișnuți a vedea altfel rostul femeiei, asupra unor evocatoare și subtile sensibilități.

Personal stimez mult scriitoarele și mă opresc cu interes oridecâteori dau peste câte o carte de-a lor. Nu-i vorbă nu prea des mi se întâmplă asemenea lucruri și poate că și aceasta contribuie să le urmăresc scrisul. Găsesc însă în scrisul lor, a scriitoarelor, împrumutată parcă mai multă simțire oricărei idei. Aceasta natural când, înlăturând mofturile, existența ideilor e înțeleasă și când simțirea e susținută de un talent adevărat.

De *Coca Farago* și despre *Coca Farago* am citit, așa putea spune, dacă-i presupun bine socoteala anilor și dacă-i fac un oarecare raport la vârstă, multe; am auzit însă despre această scriitoare și poetă care azi nu poate avea mai mult ca 23—24 ani — recunosc indelicatetea acestei divulgări — și mai multe. Știu de exemplu că mama dsale, dna Elena Farago poeta premiată în mai multe rânduri de Academia Română și deținătoarea premiului »Femina« din Paris, e bărlădeancă de origină, deci moldoveancă, și că stabilită în Craiova, azi e directoarea muzeului Aman,

scrisesse prin Mai 1928 o scri-soare diu Valerian din revistei »Viața Literară« prin care prin tre altele, mulțumindu-i pentru închinarea unui număr al revistei, îi trimitea și-o poezie a *Cocăi*, pe-atunci abia de 14 ani, intitulată »Primăvara«. Se mai destăinuia poeta mamă, directorului, »Vieții Literare«, că fiica sa Coca compunea de pe când avea 6—7 ani și că dl. Lucian Blaga îi și citase, pe când avea numai 11 ani, niște versuri în »Cuvântul«. Poezia trimisă, »Primăvara«, apără în nr. 81—82 al »Vieții Literare«. Iată sfârșitul acelei duioase »Primăveri« de debut:

....» O cât mi-e de milă de mu-
[gurii noi
Ce stau să 'nfrunzească de via-
[lă avizi
Pe crengile pline de cuiburi de
[omizi!
Pe crengile potopite de cuiburi
hidoase ce stau să roiască.
Flori albe de zarzări, flori albe
[ce tare
Mi-e frică de viață... mi-e frică
[de soare
E primăvară... primăvară
Peste cuibul sufletului meu
[sboară
Un pui de rândunică pentru 'n
[tăia oară«.

Aceasta se 'ntâmplase acum 8 ani. Coca nu pășise încă peste pragul măcar a 15 primăveri. De-atunci a dat la spate câteva primăveri de viață dar a și lăsat vrednice urme prin diferitele reviste la care a colaborat unde a împrăștiat sufletu-i curat și tinerece care a situat-o, pe bună dreptate, într-o agrebilă și râvnită atmosferă. Azi fetița de-odinioară e doamnă cu anturaj scriitoricesc select.

»Sunt fata lui Ion Gheorghe Antim« e o carte de care s'a vorbit mult, foarte mult, înainte de apariție. E o carte care poate a meritat reclama ce i s'a făcut dar e o carte despre care eu n'aș putea spune că m'a încântat. Mă refer la subiectul pe care n'am voie și mă abțin să-l discut. Nuștiu, poate am pornit

Dr insp. Petre Țiucra-Prîbeagul
conducător șef al div. VI. financiare C. F. R.
sprijinitor și colaborator al revistei.

dela ideea că autoarea prea e talentată de m'am așteptat la grozăvii sau poate că s'a nimerit lectura cărții cu o nepotrivită stare sufletească a mea. Zic nuștiu dar n'am avut satisfacția așteptărilor.

Nu sunt un critic și nici nu mi convin asemenea aere. Vorbesc și scriu ca un cititor care e liber să-și spună o părere după ce a lăsat o carte plătită din mână. Înțeleg deci și mă și grăbesc să recunosc și să relev stilul ușor și captivant al acestei minunate povestiri care înfățișează în mod înțelegător și simțit o frământare sufletească.

»Sunt fata lui Ion Gheorghe Antim« e o spovedanie. *Angela*, fiica dascălului Ion Gh. Antim, descoperă dragului ei *Vladimir* povestea durerii ei, povestea singuraticii ei vieți. E o spovedanie făcută din imboldul acelei necesități care în unele momente te copleșește și te scoate din singurătatea oricărui suflet oricât ar fi de închis.

Iubitoarele și iubitorii de slove frumos împletite se vor grăbi din justificată curiozitate după »Fata lui Ion Gheorghe Antim«.

Dl institutor Ioan Luca
membru al grupului

Mihail Sadoveanu
TARA KANGURULUI
editura Naționala Ciornei L. 45.

Marele nostru scriitor, dl. Mihail Sadoveanu, prin operele dsale diferite și iscusite a ridicat mult faima Moldovei cinstind scrisul românesc. Inepuizabil, dsa ne dovedește o necesitate a gândirii concrete care și găsește satisfacție în publicul cititor de care nu se poate despărți cu una cu două, public care-l stimează și-l urmărește asidu pește tot.

Continuând seria geografico-istorică, inaugurată anul trecut mi se pare, ne prezintă azi, după ce ne-a înfățișat mai înainte neamul Mongolilor, Australia sub de numirea de »Tara Kangurului«.

Această »Tară a Kangurului« după cum ne-o spune însăși autorul »...»înfațișează Australia squatterilor de acum optzeci de ani«. Descrierea e făcută după »impresiile unui colon din acea epocă, impresii consemnate într'un caet, cari constituiesc, »elementele suficiente

ca să prezintăm în splendoarea lui de altă dată acest raiu care a decăzut civilizându-se».

În timpul lecturii acestei cărți, am avut impresia că-s la un cinematograf. Un film bine regizat, ușor, plăcut și totodată foarte interesant mi se desfășura înaintea ochilor pentru a-mi oferi imagini curioase și noi pentru felul meu de a gândi despre »Tara Kangurului«. Dar pe lângă noutatea unor cunoștințe, cari împreună cu altele din alte domenii te pot instrui, ai senzația exoticii, a celui exotic încântător pe care ți-l prezintă, încadrat într'un stil de toată frumusețea, pana măistră a marelui nostru artist.

Crede că puțini vor fi fiind aceia cărora să le fi trecut prin mână »Tara Kangurului« cari să nu fi fost tentați de dorința de a vedea acea țară unde de exemplu »cucul cântă noaptea și ziua tace«.

»Tara Kangurului« și a opusumului, unde animalul se frige pentru mâncare fără a i se desșarta măruntaele e o lectură pe cât de plăcută pe-atât de instructivă pentru oricine.. Pentru școlari îndeosebi e indispensabilă. Înclocuiește pe cea mai ideală lecțiune de geografie ce s'ar putea ține despre Australia.

◆◆◆

Gr. Tăușan
**OPINIILE
UNUI SINGURATEC**
editura Cugetarea lei 40.

Îmi închipui că nu-s prea puțini aceia cari să nu știe că dl Gr. Tăușan pe lângă faptul că-i un subtil scriitor, în ziaristică ascunzându-se sub pseudonimul »Petronius«, mai conduce și rosturile Casei Corpului Didactic.

Figura dsale îmbietoare la încredere și atitudinea dsale oricând serviabilă i-a popularizat numele creindu-i, autorului volumului »Dincolo de cotidian«, o reputație de invidiat.

În lucrarea prezentă »Opiniile unui singuratec« dl. Tăușan

ne lămurește dela început, prin mica-i însemnare ce ține loc de prefață că, »...»închizând ochii, dar lăsându-i deschise înăuntru ca să privească sufletul, se poate înțelege lumea din afară, în adevăratul ei înțeles«. Această laconică dar filosofică afirmațiune a dlui Tăușan e inspirată desigur din »Sărmanul Dionis« a lui Eminescu: »Dară ochiu 'nchis afară, înlăuntru se deșteaptă«. Dealtfel multor din »Cugetările asupra lumii«, cugetări ce formează conținutul »opiniilor unui singuratec« le-am găsit o potriveală care mi-a redeșteptat în minte spusele, ori apropierea de spusele, unor gânditori din alte vremi. În orice caz »portretele închegate în aceste adevăruri, sub formă de cugetări, au un fond moral care va face pe foarte mulți dintre acei ce le vor citi și adânci, dacă au un simț critic al persoanei-lor, să se verifice și apelând la o încordare a voinței să se îndrepte.

Începând cu aceia că atunci »Când un literat sau un savant mărturisește în public lacunele operilor sale, aceasta e o probă că are convingerea intimă că e geniu«. dl. Gr. Tăușan înglobează în cele 158 pagini ale »Opiniilor unui singuratec« 154 de »cugetări asupra lumii« pe cari le încheie cu următoarele: »Vorbăreții au o superioritate asupra celor tăcuți. Ei spun ce nu cred și pot apare altfel decât sunt; pe când ceilalți se demască prin neafirmare«.

Încrестând în acest loc, la întâmplare, câteva din cugetările dlui Tăușan, reproducem: pag. 47-a 42 gândire: »Nici un bine nu e mai aproape de rău decât binele ce se chiamă »libertate«, căci ușor printr'o exagerare, se poate ajunge dela respectul individului, la apologia individualismului și atunci societatea e distrusă«. — Sau pag.. 57-a 52 »Soarele și moartea nu se pot privi în față; dar pentru unul avem ochelarii colorați și pentru cealaltă, speranța înșelătoare«. Pag.. 76 a 71: »Femeile iubesc pe cei ce se prefac că nu le iubesc, iu-

bindu-le, dar înșeală pe cei ce au naivitatea a le mărturisii simțirea lor». Ori cum e aceea dela pagina 112. — : »Ingratitudinea este o dulce dojană a celui cuminte, care a primit o binefacere, dela naivul care a oferit-o.«

Îngrijit tipărită »Opiniile unui singuratec« e o carte care te tentează, dar care nu m'a satisfăcut. Dl. Gr. Tăușan are lucrări mult mai interesante.

◆◆◆

I. C. Atanasiu

SPOVEDANIA UNUI VLĂSTAR AL VEACULUI XIX.

tipografia ziarului »Universul«
lei 50.

După cum ne previne dela început, dl. I. C. Atanasiu, fost colaborator prețios al marelui Haret, fost om de ncredere ca senator de Tulcea și prefect de Convurului al regretatului I. Brătianu, nu s'a gândit să facă din »Spovedania« dsale o operă literară. Nu-i vorba nici nu prea este. Dl Atanasiu plin însă de inimă curat românească și de gânduri absolut bine intenționate ne-arată prin conținutul lucrării amintite împărțită în vreo 16 capitole, activitatea publică precum și legăturile de cari s'a servit, ca sprijin, în ajungerea scopului. În »Spovedania unui vlăstar al veacului al XIX, de I. C. Atanasiu, vlăstarul, vorbind despre dsa, despre munca dsale și despre greutățile întâlnite în cursul a ceea munci, descrie interesant și dovedește, unele din cele povestite, cu fapte din care poți trage în concluzii învățăminte pentru viață. Și cui îi place să tragă învățăminte pentru propria-i viață din felul de viață trăită a altuia, cartea dlui I. C. Atanasiu îi va fi o deplină satisfacție. Cine însă e obișnuit să-și scoată învățăturile din propria-i viață, prin propriile-i experiențe, va găsi în »Spovedania« acestui vlăstar unele surprinzătoare stări cari-i vor forma și da necesare cunoștinți.

Remarcăm din șirul capitolelor pe-acel de-al VII-lea în

care ni se povestesc lucruri curioase despre Francmasonerie, deși dl I. C. Atanasiu după cum se grăbește dsa să se explice, n'a fost mason ci numai sfătuit, ademenit spre această ocultă asociație, de-a căror rosturi s'a interesat și s'a edificat din curiozitate.

E un capitol interesant, documentat și într'adevăr curios. Argumentându-ne că Francmasoneria, această cucerire a revoluției Franceze, a numărat și numără și azi printre membrii ei capi de state, capi de care dl. Atanasiu nu se sfiiește a-i arăta, susține, totuși că aceasta e o asociațiune s ecretă fiindcă »nici chiar membrii în cele mai înalte grade, nu cunosc două lucruri esențiale : scopul ce urmărește și puterea ocultă care o conduce pe întinsul globului«. Este necunoscut scopul, este necunoscută puterea ocultă, fiindcă prima virtute cerută unui mason este tăcerea și secretul impus prin jurământ și care constituie adevărata religione masonică«. — pag. 36. Cu cifre și date culese de prin diferite lucrări, *Copin Albancelli* mai cu seamă, dl. Atanasiu dă o serioasă importanță acestei chestiuni. »In Portugalia, profesorul universitar *Oliveira Salazar*, dictatorul și reformatorul Portugaliei, a desființat masoneria, i-a închis lojile printr'o lege votată în unanimitate de adunarea națională. Motivele pe baza cărora a cerut votarea acestei legi, merită să fie cunoscute și populazitate și în țara noastră:

»Masoneria este potrivnică principiilor de justiție creștină. Scopurile ce ea urmărește nu au nimic comun cu scopurile națiunii. Ea oprește pe oamenii de guvern de a lucra cu toată libertatea necesară. Ea primează interesele ei sectare intereselor fării. Lovește în meritele personale, fiindcă împarte demnitățile în stat numai afiliaților ei.« cit.. pag. 39..

»Spovedania unui vlăstar al veacului al XIX« e o carte care m'a interesat și din care am aflat instructive noutăți.

Dl dr. Ștefan Anderco avocat
membru al grupului

I. Mihălcescu și E. Vasilescu
**EDUCAȚIA MORALA
PRIN LECTURI**
vol. II. editura Cugetarea I. 55.

Nu se putea un mai prețios auxiliar educatorilor decât apariția acestei lucrări. Școlarii de toate categoriile, părinții lor, mai cu seamă acei cu pretenții, vor găsi în cartea de față lucruri, cari-i vor satisface, chestiuni cari-i va instrui îndrumându-i.

Imbibată cu mulțime de înțelepciuni presate în fel de fel cugetări, — »Cugetarea e o lume pe care trebuie s'o descoperi« — din diferiți autori români ori străini, lectura »Educației morale prin lecturi« te antrenează pentru a te desăvârși și recrea.

Nu se pot aduce îndeajunse laude și mulțumiri autorilor pentru marele serviciu pe care l-au adus tineretului nostru prea sportiv, prea desmățat uneori, prea departa de adevărul că »educația este cel mai frumos dar pe care-l poate dobândi omul«. — Vor ști oare acei

Dr. Augustin Baci
directorul școlii industriale de ucenici
membru al grupului

chemați a difuza și folosi aceste neprețioase învățăminte îndreptătoare de apucături în lumea acelor lipsiți de înțelegerea lucrurilor folositoare, necesare? »Educația morală prin lecturi« ar trebui multiplicată și distribuită gratuit, nu numai recomandată cum s'a mulțumit deocamdată ministerul educației, tuturor bibliotecilor sătești, tuturor intelectualilor sateilor noastre cu rosturi educative. Și-așa se risipește destui bani grei subvenționând diferite inutile publicații.

◆◆◆

D. Hinoveanu

LUMINIȘURI în SOMN

versuri, tipografia Athenaeum Satu-Mare.

Dr. Hinoveanu face apostolat într'un târgușor din județul nostru. E învățător muncitor și modest în com. Seini. Suflet sensibil de poet, dsa a făcut un mănunchiu din răzlețele-i gânduri cărora le-a dat o formă concretă botezându-le »Luminișuri în somn«. Cu cât sbucium

a ajuns să dea viață acestor adânci sensibilități e greu de explicat acelor ce iau o carte în mână pentru a adormi cât mai repede. E greu fiindcă a înțelege un suflet îți trebuie pe lângă răbdare și multă simțire. Acea răbdare care nu reacționează ironiilor pentru că le înțelege, acea simțire care verifică totul trecând oricând prin inteligență.

Noi pe dl Hinoveanu îl cunoaștem. Il cunoaștem atâta cât se poate cunoaște un om cu care ai stat de câteva ori de vorbă. L-au cunoscut însă mai bine reconstituindu-i sufletul din fărâmele acelea de suflet puse în versurile dsale publicate unele în »Afirmarea« încă înainte de a fi strânse în volum.

»Luminișuri în somn« e o oglindă în care poți privi, dacă știi privi, un suflet simțitor, o inteligență vie și un talent timid. Sensibilitatea evocată îți stârnește acea admirație, care te face să recunoști în dl. Hinoveanu un tânăr cu frumoase perspective. Desigur dl. Hinoveanu are și unele scăderi, scăderi cari punându-le în sarcina debutului nu socotim că i-ar diminua meritele unui talent real.

»Luminișuri în somn« e o muncă care-l onorează, e o carte care-l elogiază. Păcat că cititorii și înțelegătorii de versuri sunt atât de puțini iar criticii așa de mulți.

◆◆◆

Octav Dessila —

TURBĂ

roman editura Cartea Românească lei 120.

Nuștiu de ce, dar după ce-am luat în mână și am privit chipul de pe coperta noului lucrări »Turbă« a autorului »Cărții cu minciuni« gândul mi s'a furișat spre a-mi evoca »Rumilia« dlui Barnovschi. Zic nuștiu de ce că doar conținutul, am constatat, e cu totul altul și în afară de asta altu-i mediu în care se petrece acțiunea din »Turbă«.

Dl. Dessila, prin volumul de față, volum de 466 pagini, variază subiectele și acțiunile din celelalte lucrări ale dsale. Intrând în lumea sateilor moldovenești, de care-l leagă probabil unele amintiri, autorul »Noroii« ne prezintă cu multă vioiciune o lume pe care ne dovedește că a studiat-o îndeașul și pe care n'o exagerează de dragul senzaționalului. Eroii dsale, *Petruța lui Ion a Petrii, Mișilim, Tuțurcă Ghinăraru*, subchirurgul *Panțaru*, moașa, s. a. trăesc o viață reală pentru a le simte parcă, prin lectură, amarul și bucuriile vieții lor simple și ignorante.

Dl. Dessila dovedește prin »Turbă«, publicului său admirator, adâncimea și multilateralitatea cugetului dsale de scriitor cu vădite și reale însușiri de povestitor.

»Turbă« e o carte care va surprinde plăcut pe-acel obișnuiți cu stilul și subiectele dlui Dessila.

◆◆◆

Ionel Teodoreanu

ARCA LUI NOE

roman — editura Cartea Românească, 2 vol... 140 lei.

Prin apariția acestei lucrări dl. Teodoreanu, autorul trilogiei Medelenilor, urmează un sfat conformându-se mai mult sau mai puțin dorinței, fie ierului *Ibrăileanu* care-l sfătuia »Domnule Teodoreanu, domnule Ionel Teodoreanu, de ce atâtea flori, atâtea zarzări, atâtea curcubeie, atâtea fructe, în loc să te ocupi de oameni și de viață? Fă-mi plăcerea, domnule Teodoreanu, și scrie-mi un roman informativ, fără stil, fără frumusețe, mizerabil, neglijent, în goana mare. Să pleci așa de grăbit la scris, încât să-ți uiți talentul acasă. Știi cât sunt de curios ca să aflu ce se mai întâmplă, ce se mai aude. Fă-mi un roman care să fie o scrisoare cu oameni și fapte, cu »mahalagisme«, adresată mie, numai pentru mine. Îți cer acest serviciu confidențial. Uită că

«ești poet. Uită că există lectori pe care să-i seduci. Gândește-te numai la ființa mea prozaică, la bomăcioasa mea curiozitate, și spune-mi repede și de-a valma lucruri care să-mi aducă viața în oăae. Trimite-mi o telegramă urgentă de patru sute de pagini».

Di Teodoreanu, care nu poate așa de ușor renunța la talentul său, care »scrie cu două vâruri: unul în real, celălalt în poem, care »cântă cu două sunete ale aceluiaș arcuș: unul geamătul vieții, celălalt melodia artei«, care surâde și plânge în acelaș timp cu săgeata în sine și ochii în cer», acest domn Teodoreanu a reușit totuși să satisfacă setoasa dorință a temutului și sfătuitorului de altă dată, G. Ibrăileanu.. »Arca lui

Noe» încărcată de oamenii vieții și de viața lor, acest »roman antilic« ne îndreptățește pe noi lectorii devotați scrierilor dlui Ionel Teodoreanu să ne pronunțăm: »Arca lui Nae«, credem, nu-i nici pentru satisfacerea celor implorate de Ibrăileanu, nici pentru mulțumirea cititorilor obișnuiți cu un alt Teodoreanu. Cine a gustat odată frumusețea stilului dlui Teodoreanu, cine i-a savurat sensibilitatea descrierilor, acela nu va recunoaște nimic din dl Teodoreanu în noua-i lucrare »Arca lui Noe«. Asta nu înseamnă că scrierea de față e o lucrare slabă. Nu e slabă. E curioasă. Ea ne arată un alt Teodoreanu, altfel de cum ne obișnuisem și ne așteptam.

CONST. GH. POPESCU

DI Petre Stețiu
inst. — membru al grupului

rilor impuse filmelor și care ar rămânea fără nici o distracție un oarecare timp până ce s'ar hotări să-și calce pe ambiții, nu va simți măsura stăpânirii referitoare la filme. Nu o va simți căci în acelaș timp i se oferă în fiecare seară teatru ori operetă în limba lui care n'are nimic și care sfidează pe cea a statului: — Fie vorba între noi la acest neajuns ajută mulți români veritabili.

Nu mai evidențiem solidaritatea ce se va ivi în jurul acestor spectacole teatrale, ca singurele distracții ce le-au mai rămas.

DI ing. Zeno Spârchez
șeful ocolului silvic — membru al grupului

■ RABOL ■

Stăpânirea a luat lăudabila măsură ca dela 1 Jan. 937 toate filmele cari se vor rula la cinematografele din țară să nu mai fie explicate decât într-o singură limbă: româna. Inutil să mai evidențiem scopul acestei inițiative. Admirabilă hotărâre. N'o aplaudăm fiindcă problema aceasta, astfel pusă, nu se rezolvă nici măcar în parte. Nu se rezolvă fiindcă, aceiaș stăpânire, când a luat această dispoziție, nu a interzis funcționarea teatrelor ce mai joacă încă în altă limbă, teatre ce obișnuir înundă orașele depe graniță câte șase luni pe an. Nu s'a prevăzut, ori nu s'a înțeles să se stăvilească și acest neajuns, nu știm. Știm însă că statul, pe lângă că se frustează, cu dela sine putere, nu rezolvă nimic din ceiace întrevăzuse.

Spectacolele de cinema sunt impozabile cu 25 procent din venit. Din veniturile teatrelor

statul are parte numai de 12 procent. Cum dela 1 Ianuar 937 cinematografele vor trebui să țină seama de dispoziția legii, sălile vor rămâne un timp cam goale. Cu încetul »lumea« se va obișnui. Se va obișnui repede pentru că în provincie singurele distracții sunt filmele bune și nimeni nu se prea reține dela aceasta. Prietenii, rudele ori simpatiile cari știu românește și cari se vor oferi traducători, vor convinge ușor pe unii din încăpăținații noștri spre a lua drumul cinematografelor. Și l'ar lua și statul și-ar crea venituri, pentru opere caritabile ori de artă, dacă în acelaș timp acelaș stat nu le-ar oferi acelor cetățeni spectacole mai concrete în limba maghiară.

Tot pe data de 1 Jan. când o terminăm cu traducerea filmelor în alte limbi, se autorizează trupe maghiare de teatru. Publicul care va fi ostil măsu-

DI arhitect I. Rentea
autorul copertelor — membru al grupului

Măsura pusă, așa cum s'a pus, va duce la cinematografe goale, falimente, la incasări reduse pt. stat, iar publicul pentru care se prevăzuse o îndreptare, va râde în sine de tendințele noastre binevoitoare și nechibzuite și se va distra liniștit la spectacolele teatrelor ungu-rești cari țin până prin Mai.

Vara cine dracul mai umblă pe la cinematografe să se nădușe?

C. G. P.

◆◆◆

„Voi, cei dela „Afirma-reă”, sunteți prea pesimiști, prea severi uneori în cele ce scrieți. Imi face impresia că nu vă prea plac multe din cele ce aveți pe acolo, prin Sătmăru. Dar lucrurile nu par a fi chiar așa. Jaca eu, de-aci și numai la radio, am auzit corul Lucaciu și dacă-i adevărat că-i din Sătmăruul vostru și dacă numai atât aveți acolo, apoi să știți că aveți mult, foarte mult. E o mare cinste pentru voi, pentru toți fiii acestei țări. Eu, drept să-ți spun, am vrut să-i scriu o scrisoare conducătorului, să-l felicit atât pe el cât și pe admirabilii lui coriști într'atâta m'am entusiasmat ascultându-l. Nu i-am știut

adresa, n'am știut unde să i scriu că de știut cum îl chiamă știam din programul anunțat prin radio. Ți o spun drept, am rămas încântat bre. Atâta precizie, atâta nuanță. rar am mai auzit și doar tu știi că am umblat și eu oleacă de lume cum s'ar zice, așa că mă cam pricep și eu... de! Halal de-aș cor!” — Astfel îmi vorbea astă vară, la un pahar de vorbă, o ureche de muzică și o țără de poker, părintele Constantin Cojocar, amic și cuscru, preotul Dobrenilor din județul Neamțului despre corul Vasile Luca-ciu. Despre acest cor al nostru pe care, noi, când nu-l bârfim îndeajuns, îl ocolim cu multă încredere. Spunem aceste lucruri abia acum, posibilitatea controlului există fiindcă am amintit cine a vorbit, ce a vorbit și undea vorbit, și le spunem fiindcă am crezut că acum li-i locul. Așa am crezut noi. Dece n'am făcut-o până acum? N'am vrut. N'am vrut fiindcă nouă nu ne place nici să lăudăm nici să bârfim. Nici să anticipăm nici să prevedem. Nouă ne place să i-o spunem omului la timp și cinstit. Mai ales la timp. Detestăm și lichelele și intriganții, deopotrivă.

Dece-am pus numai acum pe răboj spusele aceluia preot? Acum li-a venit timpul. Apelurile lansate în unele ziare pentru reunirea membrilor și reînceperea activității ni-au adus în minte că și noi avem ceva de spus și am spus. De ne identificăm cu spusele părintelui Cojocar? Pe semne, din moment ce ni le însușim amintindu-le. Apoi acele spuse erau adevărate și erau spuse pentru o societate românească care servește interese românești, societate pe care noi am apreciat-o întotdeauna și căreia-i dorim sincer prosperare.

C. G. P.

◆◆◆

Limba română înglobează o mulțime de cuvinte cărora neglijându-li-se ori nepricepându-li-se înțelesul, li se greșește scrierea. Și li se greșește chiar de oameni cari numai neglijen-

ți ori nepricepuți n'ar putea să se numiască.

O uzanță în scriere — în scrierea ortografică, bine'nțeleș — e că unii se iau după cele ce aud, alții după ceea ce văd și foarte mulți după cum li se pare ori sună la ureche. Trece-rea cu vederea — un fel de a nu da importanță tuturor »flea-curilor«, dacă'n materie de gramatică fleacul poate fi tot una cu chițibușul e o »călităte« a noastră.

E vorba aci de întrebuintă-rea greșită a cuvântului *vreo*.

Acest numeral nehotărât se torturează de nenumărate pene, prin diverse scrieri și sub diferite forme, dându-i-se variate semne. Unii îl scriu *vre-o*, voind a-l arăta drept verb, sau mai știu eu ce? în orice caz, ca și cum ar fi compus din două cuvinte deosebite. Alții mane-vrează apostroful, *vre'o*, ca și cum cine știe ce literă i-ar lipsi.

În speranța că aducem un serviciu unora și restabilim un adevăr altora, precizăm;

Atunci când se întrebuintă-ză aceste cuvinte: *vreo* sau *vreun*, care nu-s în realitate, decât cum am mai spus mai sus, niște, *numerale, nehotărâte, eelsact* ca și: *mulți, multe, pu-țini, puține, câțiva, câteva* etc. se scriu într'una: *vreo* femeie sau *vreun* copil, *vreo câteva* pete, *vreo câțiva*... etc.

Nu li se pun nici un semn ca de exemplu: *vre-o* sau *vre'o*. N'au nevoie. E greșală dacă nu se scriu într'una. E greșală dacă se despart.

De li-ți vedea *vreodată* cu *vreun* semn din cele arătate, să știți că nu-i bine.

C. G. P.

◆◆◆

Cuconetul nostru — înzorzo-nat adesea cu titlurile bărbați-lor lor în naivitatea satisfacerii unor slăbiciuni — constituit în diferite asociații, desvoltă de un timp încoace, o multilaterală activitate românească, activitate care merită evidențiată și pe care noi subliniind-o cu plă-cere în acest loc, o apreciem.

C. G. P.